

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Problémy institutu vazby

zpracovatel: Jan Bělecký

vedoucí práce: JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

září 2015

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Podpis

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu mé diplomové práce doc. JUDr. Lukáši Bohuslavovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a odbornou pomoc při zpracování diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	1
2	Historický vývoj institutu vazby.....	2
2.1	Období předhusitské do r. 1918	2
2.2	Období 1918 – 1961	5
2.3	Období 1961 – 1989	7
2.4	Období od roku 1989 do roku 2001	9
2.5	Období od roku 2001 po současnost	11
3	Pojem vazby a její účel	14
4	Materiální vazební právo	15
4.1	Obecné předpoklady vazby	15
4.2	Důvody vazby podle §67	17
4.2.1	Vazba útěková - §67 písm. a)	18
4.2.2	Vazba koluzní - §67 písm. b).....	20
4.2.3	Vazba předstižná - §67 písm. c).....	22
4.3	Zpřísněné důvody vazby.....	24
4.4	Opatření nahrazující vazbu	25
4.4.1	Obecná charakteristika	25
4.4.2	Pravidla společná pro záruku za další chování, slib a dohled probačního úředníka 27	
4.4.3	Záruka za další chování obviněného - §73 odst. 1 písm. a).....	28
4.4.4	Slib obviněného - §73 odst. 1 písm. b).....	29
4.4.5	Dohled probačního úředníka - §73 odst. 1 písm. c)	30
4.4.6	Předběžná opatření - §73 odst. 1 písm. d).....	31
4.4.7	Peněžitá záruka - §73a	31
4.5	Omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody	36
4.6	Vazba nad rámec trestního stíhání	36
5	Formální vazební právo	38
5.1	Rozhodnutí o vazbě.....	38
5.2	Rozhodnutí o vzetí do vazby	38
5.2.1	Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení	39
5.2.2	Rozhodnutí o vzetí do vazby v řízení před soudem.....	41

5.3	Právo nahlížet do spisu	42
5.4	Právo být slyšen	43
5.5	Vazební zasedání.....	44
5.6	Vyrozumívání o vzetí do vazby	45
5.7	Vyrozumívání vazební věznice	45
5.8	Přezkoumávání důvodnosti vazby.....	47
5.8.1	Stížnost proti rozhodnutí o vazbě	47
5.8.2	Přezkum důvodnosti vazby u úřední povinnosti	49
5.8.3	Změna důvodů vazby	51
5.8.4	Žádost obviněného o propuštění na svobodu	52
5.9	Rozhodování o dalším trvání vazby.....	53
5.9.1	Rozhodování o dalším trvání vazby v přípravném řízení.....	53
5.9.2	Rozhodování o dalším trvání vazby po podání obžaloby	53
5.9.3	Rozhodování o dalším trvání vazby při opravném prostředku	54
5.9.4	Maximální přípustné doby trvání vazby.....	54
6	Závěr.....	57
7	Abstrakt – problémy institutu vazby	58
8	Abstract – The issue of concept of criminal custody	59

1 Úvod

Toto téma jsem si vybral, jelikož se jedná se o materii zajímavou a podle mého názoru naprosto nezbytnou součást moderních právních řádů. Absence vazby v právním řádu by dozajista srazila efektivnost orgánů činných v trestním řízení na zlomek nynějšího stavu. Důležitost tohoto institutu ostatně dokládá i fakt, že v minulosti před vznikem moderní vazby existovaly v různých podobách opatření, které se dnešní vazbě v mnoha ohledech podobají. S tímto institutem je ale také spojena vysoká míra určité kontroverze, která spočívá zejména ve střetu práv na ochranu osobní svobody a nedotknutelnost osoby se zájmem orgánů činných v trestních řízení týkajícího se vyšetřování trestných činů.

Z výše uvedených důvodů je tedy jasné, že vazba spadá do nesmírně citlivé oblasti, kde je nezbytný postup s nejvyšší mírou opatrnosti, aby nedocházelo k nepřiměřeným zásahům do lidských práv a základních svobod. Je třeba si uvědomit, že jednou z vládnoucích zásad trestního práva je presumpce nevinny, která se v případě vazby uplatňuje ve značně deformované podobě. A to je také hlavní důvod, proč by tento zajišťovací institut měl být využíván až případě, kdy není absolutně možné sledovaného účelu dosáhnout jiným způsobem.

Právní úprava vazby je v neustálém vývoji a je průběžně novelizována ve snaze tento institut učinit co možná nejefektivnějším v dosahování svého účelu, a zároveň co možná nejšetrnějším ve vztahu k obviněným. Vzhledem ke své podstatě je ale nutné si uvědomit, že pravděpodobně právní úprava nikdy nebude na úrovni dokonalosti a vždy bude předmětem kritiky odpůrců jak ze strany laické veřejnosti, tak ze strany odborníků.

Cílem mé práce je popsat a nastínit problematiku vazby a přiblížit její jednotlivé podoblasti a postupy, ke kterým dochází při rozhodování o vazbě. V následujících kapitolách blíže popíšu jednotlivé části dané problematiky začínajíc historickým vývojem.

Obsah práce vychází z právního stavu platného a účinného ke dni 1.9.2015.

2 Historický vývoj institutu vazby

2.1 Období předhusitské do r. 1918

Soudní řízení v raném středověku probíhalo buď u soudu zemského, které podléhalo právu zemskému nebo u soudu městského, řízeno právem městským, které bylo právu zemskému podřízeno a nesmělo mu odporovat. Pravidla soudního řízení těchto systémů se však do značné míry odlišovala a odrážela tak vyšší míru výsad šlechtictva.

Zemský soud nerozlišoval mezi procesy majetkovými a trestními. Útoky na jednotlivce nebyly brány jako útoky proti společnosti jako celku nebo jako útoky proti veřejným zájmům. Proces měl tedy soukromoprávní charakter a s tím byla spojena řada charakteristických znaků. Iniciativa k zahájení řízení náležela poškozeným osobám či osobám jim blízkým a bylo na nich, pokud toto své právo využijí. Tímto byl naplňován tzv. obžalovací neboli akuzační princip, na kterém bylo tehdejší soudní řízení postaveno. Důležitou roli hrála i možnost ukončení sporu soudním smírem na rozdíl od soudního rozhodnutí, k čemuž byly strany sporu ostatně i nezřídka vybízeny ze strany soudu. Zájem na potrestání či odškodnění měla tedy soukromá osoba a skrze soud docházelo k řešení daných sporů, což mělo za cíl omezení či úplnou likvidaci mimosoudního a protiprávního vyřizování sporů ze strany žalobce. Žalobci a žalovanému bylo zásadně přiznáváno stejné procesní postavení a platila presumpce nevin. Obžalované osoby nebyly až na některé výjimky zajišťovány a nic jim nebránilo se v průběhu řízení vzdát. Institut vazby tedy neměl v právním řádu místo. Jejich účast však byla zajišťována jinými způsoby, a to zejména prohlášením za psance nebo využitím stanného práva, což byl v podstatě kontumační rozsudek.

U městských soudů byla situace odlišná. Proces byl značně ovlivněn právem římským a kánonickým, byl na rozdíl od zemských soudů rychlejší a jednodušší. Postupem času se stále více oprostoval od formalit. Rozlišovalo se mezi řízením majetkovým a trestním, ale uplatňoval se zde také akuzační princip. Právě v trestním řízení u městských soudů nabývá v 16. století rozhodující úlohu tortura, která byla užívána zprvu převážně proti obžalovaným z nižších společenských vrstev. O jejím uložení rozhodoval rozsudkem soud. S torturou bylo spojeno nutné omezení osobní

svobody v podobě věznění obžalovaného k jejímu provedení. Výpověď na mučidlech plnila funkci tzv. koruny důkazů. To znamená, že byla brána za rozhodující důkaz a soudci byla vzata možnost volného hodnocení důkazů. Protože v právu městském žaloba také vycházela od soukromých osob poškozených pachatelovým jednáním, nesl žalobce odpovědnost za případné újmy způsobené mučením. Pokud tedy mučení nevedlo k doznání obžalovaného, mohl žalovat svého žalobce o náhradu škody nebo náhradu za trvalé poškození na těle. V průběhu 16. století se i přes zásadu obžalovací rozvíjí trestní zájem státu na potrestání pachatele. To se projevuje zejména usnadňováním podání soukromé žaloby a dochází k zajišťování výkonu eventuálního trestu. Je tak činěno předběžným uvězněním pachatele z iniciativy veřejné moci nebo na žádost poškozené osoby. Pachatel je poté vězněn tak dlouho, dokud poškozená strana nevezne žalobu. Před zahájením soudního procesu takto mohli strávit ve vězení pachatelé trestných činů i několik let. Žadatel o předběžné uvěznění nese na uvěznění náklady a je povinen nahradit škodu, ukáže-li se, že bylo nedůvodné. V Koldínových Právech městských království českého sice bylo ustanovení upravující tři denní lhůtu k žalování vězně po uvěznění, avšak v praxi toto ustanovení často selhávalo.

S nástupem feudálního absolutismu postupně dochází v soudním řízení k četným změnám a prostřednictvím absolutistických zákoníků se postupně mění celý proces. V roce 1627 byla v Obnoveném řízení zemském zavedena zásada oficiality v trestním řízení, spočívající v povinnosti zahajovat trestní řízení z úřední povinnosti, avšak právo dále připouštělo postup na základě soukromé iniciativy. Trestní zákoník Josefa I. nazývaný Josefina, vydaný v roce 1707 sjednotil postup u všech soudů při trestním řízení zejména zakotvením zásady inkviziční a zásady oficiality. Působil však pouze podpůrně a starší právní normy nerušil. Jako vrchol vývoje feudálního trestního práva se považuje zákoník Útrpné a hrdelní právo Marie Terezie, nazývaný Teresiána, vydaný v roce 1768. Tento zákoník definitivně ustanovuje formální důkazní teorii a považuje přiznání získané torturou za hlavní a nejvyšší důkaz v hierarchii důkazů. V trestních řízeních se stával obviněný zásadně i vězněm. Vazba byla v inkvizičním procesu téměř nezbytnou součástí a ve spojení s útrpným právem nutila obviněného, aby sám proti sobě učinil přiznání. Relativně krátce poté, v roce 1773 císařovna praktikování tortury pozastavuje a nakonec je tortura úplně zrušena v roce 1776. Zásadní změny v trestním procesu přineslo až zákonodárství Josefské. Obecný soudní řád kriminální, vydaný

v roce 1788 již nezná torturu, avšak zakotvuje možnost tělesných trestů pro neposlušnost soudu, ukládaných např. za zřejmé zapírání obžalovaných nebo odmítnutí výpovědi. Tyto tělesné tresty však se svou krutostí rovnaly tortuře samotné, jelikož mohly činit až 100 ran v průběhu celých 14 dní. Zrušeny byly až v roce 1848.

Významný pokrok přišel s vydáním nového trestního řádu č. 119/1873 Sb., jehož autorem byl Dr. Julius Glaser. Tento trestní řád je vystavěn na principu ústnosti, veřejnosti, volného hodnocení důkazů a zásadě obžalovací na rozdíl od úpravy za feudalismu. Vazba se mění v institut, jehož využívání je zásadně podmíněno splněním zákonem daných podmínek a je bráno jako opatření výjimečné povahy, nikoliv jako nezbytná součást trestního řízení. Trestní řád zná tzv. vyšetřovací vazbu¹. Vyšetřovací vazba může být uvalena ze čtyř různých základních důvodů. Prvním důvodem je přistižení pachatele přímo při činu nebo s předměty s činem přímo souvisejícím. Druhým důvodem je zamezení útěku pachatele nebo zajištění pachatele jako člověka v krajině neznámého nebo bez domova. Třetím důvodem je zamezení působení na svědky a maření vyšetřování. Posledním vazebním důvodem je snaha zabránit dokonání, zopakování trestného činu nebo vykonání trestného činu, kterým pachatel vyhrožuje. K vzetí do tzv. vazby obligatorní² docházelo za předpokladu, že je obviněný vyšetřován pro trestný čin, za který hrozí trest smrti nebo žalář v trvání nejméně 10 let.³ Rozhodování o vazbě bylo svěřeno soudcům a proti rozhodnutí o uvalení vazby byla přípustná stížnost. Trestní řád také obsahoval řadu moderních ustanovení jako požadavek šetření práv a cti osoby, způsoby nahrazení vazby kaucí přiměřenou k majetkovým možnostem obviněné osoby nebo slibem⁴. Vedle nesporných kladných stránek měla tato právní úprava také řadu nedostatků. V souvislosti s vyšetřovací vazbou nelze nezmínit absenci stanovení nejvyšší přípustné doby trvání vazby s výjimkou vazby koluzní nebo nezapočítávání výkonu vyšetřovací vazby do výkonu trestu. To vedlo nezřídka k tomu, že se obžalované osoby raději neodvolávaly proti

¹ Vyšetřovací vazba není omezena pouze na přípravné řízení, ale může trvat i v následujících stádiích procesu až do počátku výkonu trestu.

² Obligatorní vazba je charakteristická tím, že obviněný musí být vzat do vazby v případě vyšetřování zvláště těžkého činu, na rozdíl od fakultativní vazby, kde je na orgánu rozhodujícím o vazbě uvážení, zda je tu některá ze zvláštních okolností odůvodňující vazbu

³ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 128-129

⁴ Slibem obviněná osoba slibovala, že neodejde z místa, kde se zdržuje, nebude mařit vyšetřování a nebude se ukrývat

rozsudkům, aby nedocházelo k neúměrnému prodlužování trestů. Nemajetným osobám byla dále odepřena možnost propuštění za peněžitou kauci.

2.2 Období 1918 – 1961

Po vzniku Československé republiky byl tzv. recepční normou převzat stávající právní řád. V českých zemích platil Glaserův trestní řád z roku 1873, kdežto na Slovensku pak uherský trestní řád. Ve snaze unifikovat trestní právo procesní byl v roce 1929 publikován návrh nového trestního řádu, který se ovšem nesetkal s úspěchem. V době předmnichovské republiky bylo přijato několik trestně procesních právních norem. Mezi ně patří ústavní zákon 293/1920 Sb., o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního, který na ústavní úrovni mimo jiné upravuje zákaz vzetí do vazby z jiných důvodů, než jsou důvody stanovené zákonem a požadavek do 48 hodin osobu propustit nebo odevzdat úřadu, který je příslušný vést další řízení ve věci.

Na území protektorátu po roce 1939 existovaly z hlediska právního postavení tři skupiny obyvatelstva. První skupinu tvořili podle nacistických předpisů plnoprávní říšští občané. Těmito občany se stali na základě Norimberských zákonů českoslovenští občané německé národnosti s domovským právem v některé obci v pohraničí nebo na území protektorátu. Druhou skupinu tvořilo české obyvatelstvo. Tito lidé byli vzhledem k říšským občanům v postavení nerovnoprávním. A konečně třetí skupinu tvořilo obyvatelstvo označené podle rasových předpisů, a kterému nepříslušela právní ochrana vůbec.

Po osvobození došlo k vydání prezidentského dekretu o obnovení právního pořádku. Na základě tohoto dekretu došlo k navrácení k právnímu stavu, jaký existoval před druhou světovou válkou, a došlo k pozbytí platnosti všech změn právního řádu vycházejícího z nacistického bezpráví.

Po únorovém převratu v roce 1948 docházelo v rámci tzv. právníkové dvouletky k přijetí celé řady právních předpisů. Zákon č. 319/1948 Sb., O zlidovění soudnictví mimo jiné zrušil majetkovou kauci. Později byl přijat zákon o trestním řízení soudním č. 87/1950 Sb. Tento trestní řád byl založen na rysech typických pro socialistické právo. Mezi ně patří zásada materiální pravdy (povinnost orgánů zjistit úplný skutkový stav

věci), zajištění práva na obhajobu, zásada legality (stíhání všech trestných činů, o kterých se prokurátor dověděl), presumpce nevin, volné hodnocení důkazů, zásada veřejnosti a ústnosti. Přesto mnoho deklarovaných práv mající navodit zdání demokracie zůstalo pouze na papíře. V praxi získalo největší váhu přípravné řízení ovládané téměř všemocnou policií. Práva obviněného byla omezena a váha obhájce byla snížena⁵. Podobně jako trestní řád z roku 1873 ukládá povinnost k vzetí obviněného do vazby oprávněnými orgány za splnění podmínek uvedených v zákoně, jimiž byly jako u předchozí úpravy obvinění z trestného činu, při kterém hrozil trest smrti nebo nejméně desetileté odnětí svobody a navíc tomu přidává trestné činy, za které hrozí trest doživotí. I vazební důvody se dočkaly drobné úpravy. Byl odstraněn vazební důvod pro přistižení pachatele přímo při činu nebo s věcmi s trestným činem souvisejícími. Zůstávají pouze vazební důvody pro obavy z útěku obviněného, z maření vyšetřování a působení na svědky a z pokračování či dokončení trestné činnosti obviněného. V řízení před soudem rozhodoval o vazbě senát a nově je dána prokurátorům pravomoc rozhodovat o vazbě v přípravném řízení.⁶ Úprava stále neobsahala žádné ustanovení o délce trvání vazby a byla vypuštěna možnost peněžitě kauce. Vedle trestního řádu soudního existoval zákon č. 89/1950 trestní řád správní, podle kterého mohl vazbu uvalit národní výbor. Takto uložená vazba byla omezena maximální délkou trvání 30 dnů.

V roce 1956 byl znovu vydán další trestní řád s názvem Zákon o trestním řízení soudním č. 64/1956 Sb. Ve srovnání s úpravou z roku 1950 šlo o významný krok. Do ustanovení deklarující účel zákona byl přidán požadavek na projednávání trestních věcí orgány činnými v trestním řízení co nejrychleji za plného šetření ústavně zaručených občanských svobod. Vzniká možnost vzetí osoby podezřelé ze spáchání trestného činu vyšetřovacími orgány do prozatímní vazby⁷, je-li dán některý z vazebních důvodů, a věc nesnese odkladu. Věc nesnesla odkladu, pokud zájem vyšetřování vyžadoval provedení neodkladného zajištění pachatele.⁸ Prozatímní vazba mohla trvat nejdéle 48 hodin, po

⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 144

⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 148

⁷ Pojem prozatímní vazby zavádí trestní řád ve snaze dosáhnout lepší shody s ústavou oproti předchozímu trestnímu řádu

⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 159

kterých museli vyšetřovací orgány podezřelou osobu buď propustit na svobodu, nebo předat prokurátorovi. Vazebními důvody byly podobně jako v předchozí úpravě důvod koluzní⁹, útěkový¹⁰ a předstižný¹¹. Vzetí do vazby bylo možné pouze po vznesení obvinění. Maximální trvání vazby bylo 2 měsíce s možností prodloužení o další měsíc prokurátorem u vazby útěkové a předstižné, případně o více než měsíc generálním prokurátorem. Obviněný mohl být propuštěn z vazby na základě slibu. Tato možnost připadá v úvahu pouze u vazby útěkové. Obviněný musí slíbit, že se na výzvu dostaví k soudu, prokurátoru nebo vyšetřovacímu orgánu a že každou změnu svého pobytu předem ohlásí. Orgán rozhodující o vazbě může v této situaci postupovat podobně jako u záruky uvedené výše, považuje-li slib za dostatečný.¹² Byla odstraněna obligatornost vzetí obviněného do vazby z důvodu hrozícího trestu smrti, doživotního trestu nebo trestu odnětí svobody přesahujícího deset let. Důvod spočíval zejména ve snaze o zajištění ekonomického využívání vazby. Od tohoto okamžiku se stala vazba čistě fakultativním institutem.

Po přijetí Ústavy v roce 1960 došlo opět k přijetí nového trestního řád č. 141/1961 Sb. a tím začíná běžet období současné platné úpravy trestního procesního práva. Tato úprava vznikala pod velkým časovým tlakem a krátce po přijetí se objevovala četná kritika. Důsledkem toho se v průběhu času dočkala mnoha novelizací, ale zákon jako celek je účinná do dnešního data.

2.3 Období 1961 – 1989

Trestní řád, který jsme si výše představili, v mnohém vychází z předchozí právní úpravy, ale také přináší do trestního práva procesního řadu novinek. Dochází zde k formulaci nové zásady spolupráce se společenskými organizacemi v boji proti kriminalitě. Úprava v původním znění vycházela podle §67 z možnosti vzetí do vazby pouze osobu obviněnou, pokud existují skutečnosti, které odůvodňují obavy, že:

⁹ Cíl koluzní vazby je zamezit obviněnému působení na nevyslechnuté svědky, spoluobviněné a maření trestního stíhání

¹⁰ Cíl útěkové vazby je zamezení prchnutí nebo skrývání obviněného

¹¹ Cíl předstižné vazby je zabránění obviněnému opakovat trestnou činnost, dokonat trestný čin nebo vykonat trestný čin, kterým hrozil nebo který připravoval

¹² RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 164-165

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště nebo zaměstnání anebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) že bude působit na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) že bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Trvání vazby v přípravném řízení je omezené délkou 2 měsíců s možností prodloužení o 1 měsíc prokurátorem nebo na delší dobu generálním prokurátorem. Nejvyšší přípustná délka trvání vazby ale stanovena nebyla. Nově trestní řád umožňuje nahrazení vazby 2 možnostmi. První možnost představuje záruka společenské organizace. Na základě této záruky může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho na svobodu propustit. Společenská organizace se zaručuje za chování obviněného a za to, že se na vyzvání dostaví k soudu, prokurátoru nebo vyšetřovacímu orgánu. Záruku není možné uplatnit v případě vazby koluzní. Druhá možnost nahrazení vazby spočívá v písemném slibu obviněného podobající se slibu z předchozí právní úpravy, který jsme si výše popsali. O vazbě rozhoduje soud a v přípravném řízení prokurátor.¹³

V roce 1969 se z trestního řádu odděluje úprava týkající se náhrady škody za neprávem udělenou vazbu. Tato problematika je nadále upravena v zákoně č. 58/1969 Sb. zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem. Tento zákon zaručoval důslednější náhradu než předchozí úprava nacházející se v trestním řádu. Odstranil omezení týkající se domáhání náhrady škody dědici poškozeného. Dosavadní prekluzi práva na náhradu nahradil promlčením. Dále odstranil promlčení trestního stíhání jako důvod pro vyloučení nároku na náhradu škody.

Trestně procesní úprava týkající se vazby se až na drobné úpravy (odebrání možnosti prodloužení vazby generálním prokurátorem, požadavek formálního rozhodnutí o žádostech o propuštění z vazby) udržela ve stejné podobě až do roku 1989,

¹³ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 183-207

který je spojen s počátkem období mnohých legislativních změn napříč celým právním řádem, trestně procesního práva nevyjímaje.

2.4 Období od roku 1989 do roku 2001

Sérii novelizací trestně procesní úpravy započala novela ve formě zákona č. 159/1989 Sb. V oblasti trvání vazby stanovila, že vazba může v přípravném řízení trvat pouze nezbytně nutnou dobu. Pokud by po uplynutí dvou měsíců trvání vazby hrozilo nebezpečí zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení, mohlo být trvání vazby prodlouženo nadřízeným prokurátorem pokaždé maximálně o jeden měsíc. Celkově ovšem vazba v přípravném řízení nesměla trvat déle než rok a pokud v této době nebyla podána obžaloba, musel být obviněný propuštěn na svobodu. Vedle přípravného řízení byla omezena celková doba trvání vazby pro celé trestní řízení. Toto omezení spočívalo v horní hranici trestu za trestný čin, pro který byla na obviněného uvalena vazba. Počátek zmíněných lhůt se vázal k okamžiku omezení osobní svobody obviněného. Doba, po kterou se obviněný nemohl účastnit úkonů trestního stíhání, byla důvodem pro stavení výše zmíněných lhůt.

K další úpravě došlo novelou č. 178/1990. Prokurátor mohl v přípravném řízení po uplynutí dvou měsíců vazby a za předpokladu nebezpečí maření nebo ztížení trestního řízení vazební lhůtu prodloužit maximálně na 6 měsíců. Nad těchto 6 měsíců mohla být vazba prodloužena generálním prokurátorem, přičemž zůstává omezení celkové trvání vazby v délce 1 roku. V soudním řízení byla upravena maximální doba trvání vazby podobně jako v řízení přípravném také na 1 rok. Počátek lhůty pro skončení trestního řízení byl vázán na doručení obžaloby prokurátorem soudu.¹⁴ Opatření nahrazující vazbu se také dočkala změn. Pojem „společenská organizace“ byl nahrazen pojmem „zájmové sdružení občanů“ a vedle něho mohla dát záruku za obviněného důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat jeho chování. Slib mohl nově obsahovat omezení uložená obviněnému. Do trestního řádu byl po bezmála 40 letech vrácen institut kauce, byl-li dán důvod pro uvalení útěkové vazby. Výše kauce se odvíjela od majetkových poměrů obviněného, závažností trestného činu a způsobené

¹⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 190-193

škody v rozmezí od 10 000 do 1 000 000 Kčs. V případě porušení povinností týkající se kauce obviněným připadla majetková záruka státu.¹⁵

Ještě tentýž rok došlo k přijetí další novely č. 303/1990 týkající se trvání vazby. Tato novela zakládá možnost trvání vazby až 2 roky v soudním řízení, pokud obžalovaný nebyl vzat do vazby v přípravném řízení. Zmíněné ustanovení se vztahuje pouze na stíhání vybraných závažných trestných činů. Novela č. 558/1991 Sb. přenáší možnost prodloužit vazbu na 6 měsíců z prokurátora na soudce, který tak může učinit na návrh prokurátora. Podobně přenáší možnost prodloužit vazbu nad 6 měsíců s generálního prokurátora na senát s maximální možnou délkou trvání vazby 1 roku v přípravném řízení. V situaci, kdy nebylo možné přípravné řízení nebo řízení před soudem skončit do jednoho roku a propuštěním obviněného na svobodu hrozilo zřejmé nebezpečí životu a zdraví lidí nebo porušení jiných základních práv a svobod občanů, mohl vazbu prodloužit na nezbytně nutnou dobu Nejvyšší soud. Do vazebních lhůt se nezapočítávala doba, po kterou se obviněný nemohl účastnit úkonů trestního řízení v důsledku toho, že si sám přivodil újmu na zdraví nebo způsobil jinou překážku a v důsledku výkonu vazby nebo zadržení v cizině.¹⁶

Novelou č. 558/1991 Sb. došlo k přenesení rozhodování o vazbě z prokurátora na soudce.

Novela č. 292/1993 Sb. nově omezila možnost prodloužení vazební lhůty přesahující 2 roky Nejvyšším soudem z „na nezbytně nutnou dobu“ na maximálně 3 roky, v případě zvláště závažných trestných činů na roky 4. V ustanovení týkající se kauce byl zrušen horní limit pro peněžitou záruku, aby bylo možné vždy stanovit peněžitou záruku přiměřenou.

Novelou č. 152/1995 Sb. bylo přeneseno rozhodování o prodloužení vazby nad 2 roky z Nejvyššího soudu na vrchní soudy a stížnosti státního zástupce proti usnesení,

¹⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 205-207

¹⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 194-195

jimž byl zamítnut návrh státního zástupce na prodloužení vazby, byl přiznán odkladný účinek.¹⁷

2.5 Období od roku 2001 po současnost

Rok 2001 je výrazným milníkem novodobého českého trestního práva procesního z důvodu přijetí novely č. 265/2001 Sb., účinné od 1. 1. 2002. Tato novela se dotýkala bezmála 2/3 stávajícího trestního řádu. Zejména proto se objevovaly názory, že tak obsáhlá změna by měla přijít ve formě rekodifikace. Stav tehdejší úpravy trestního řízení byl ale z důvodu desítek novelizací přijatých od roku 1961 takový, že nutně vyžadoval provedení zásadních změn a z časových důvodů byla přijata „pouhá“ novelizace.

V době před novelou byly vazby v nežádoucím stavu. Ve vazbách bylo příliš mnoho osob nezřídká pro trestné činy menší závažnosti nebo kvůli neúměrné délce řízení ve vazebních věcech. Z tohoto důvodu obsahovala novela změny v ustanoveních týkajících se vazby. Smyslem nové úpravy vazby bylo omezení jejího užívání jen na nezbytně nutné případy. Trestní řád nyní výslovně upravuje zásadu zdrženlivosti a přiměřenosti, která byla do té doby pouze dovozována praxí a právní teorií. Tato zásada stanovuje orgánům činným v trestním řízení, aby v co nejmenší míře zasahovali do práv a svobod občanů, aby byla užitá pouze ta opatření, která nejlépe slouží k dosažení účelu, ale zároveň nebudou představovat nepřiměřený zásah do práv a svobod osoby, proti které je opatření užíváno.¹⁸ Tímto způsobem je do trestního řádu promítnut čl. 4 odst. 1 a 4 LZPS¹⁹.

Nově došlo k formulování překážek vzetí do vazby, které spočívají v nemožnosti vzetí obviněného do vazby v případě, pokud je stíhán za úmyslný trestný čin nepřevyšující 2 léta nebo za nedbalostní trestný čin nepřevyšující 3 léta, pokud není dán

¹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 197-200

¹⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 226

¹⁹ LZPS čl. 4 odst. 1 *Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Odst. 4 Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.*

některý ze zpřísněných důvodů vazby. Zpřísněné důvody jsou naplněny, pokud obviněný: a) uprchl nebo se skrýval, b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, c) je neznámé totožnosti a nepodařilo se jí dostupnými prostředky zjistit, d) působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil trestní stíhání a e) pokračoval v trestné činnosti pro níž je stíhán. Dále není možné vzít obviněného do vazby ve zkráceném trestním řízení a pro trestné činy, kdy je zřejmé že vzhledem k jeho osobě a okolnostem trestného činu nebude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, pokud zde není některý ze zpřísněných důvodů vazby.

Rozhodování o prodloužení vazby bylo nahrazeno pravidelným rozhodováním o dalším trvání vazby a v přípravném řízení rozhodoval státní zástupce. Rozhodování o dalším trvání vazby v případech převyšující dva roky bylo převedeno z vrchních soudů a Nejvyššího soudu na soud nebo státního zástupce, který řízení vede. Lhůty pro rozhodování o dalším trvání vazby získaly prekluzivní charakter, což v praxi znamená povinnost propustit obviněného na svobodu, pokud ve lhůtě není rozhodnuto. Nejvyšší přípustné celkové doby trvání vazby jsou nyní vázány na závažnost trestného činu. Také poměr mezi trvání vazby v přípravném řízení a v řízení před soudem byl pozměněn. V přípravném řízení může obviněný ve vazbě strávit maximálně jednu třetinu celkové přípustné doby vazby a v řízení před soudem zbylé třetiny dvě.²⁰ Nově se objevuje dohled probačního úředníka jako institut nahrazující vazbu. V přípravném řízení k oprávnění státního zástupce dále přibyla možnost propuštění obviněného z vazby na svobodu na základě některého z institutů nahrazující vazbu.

Novelou č. 459/2011 Sb. byl do trestního řádu zapracován institut vazebního zasedání. Důvodem této změny byl nevyhovující stav před novelou, kdy nebylo obviněnému zaručeno dodržení některých ústavně zaručených práv a svobod v oblasti rozhodování o dalším trvání vazby. Zejména nastávaly situace, kdy bylo rozhodováno o dalším trvání vazby obviněného v neveřejných řízeních bez jeho přítomnosti, což vylučovalo možnost obviněného popř. jeho obhájce se vyjádřit a aktivně se bránit. Novela také prodloužila délku lhůty, která musí uplynout, aby mohl obviněný opětovně

²⁰ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177. Str. 228

podat žádost o propuštění na svobodu z 2 týdnů na 30 dní. V důsledku této změny došlo k podstatnému poklesu zatížení soudů týkající se této oblasti.

V roce 2013 byl přijat zákon č. 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. Tento zákon mimo komplexní úpravu týkající se pomoci obětem trestného činu novelizoval trestní řád. Nejvýznamnější změnou je zavedení tzv. předběžných opatření.

3 Pojem vazby a její účel

Vazba je jeden ze zajišťovacích institutů, které nabízí česká právní úprava. Vzhledem k ostatním zajišťovacím institutům je vazba bezesporu tím nejzávažnějším. Při použití vazby je obviněná osoba na základě soudního rozhodnutí (v přípravném řízení na základě rozhodnutí soudce) dočasně zbavena osobní svobody a umístěna do vazební věznice. Smyslem vazby je, podobně jako u ostatních zajišťovacích institutů, zajištění osoby obviněného pro účely trestního řízení a výkon trestu. V praxi vzetí do vazby zpravidla navazuje na zadržení osoby nebo zatčení osoby na základě příkazu k zatčení vydaného soudem.²¹ Vazba má předcházet možnému nežádoucímu jednání nebo takovému jednání zabránit. Půjde o znemožnění vyhýbání se trestního stíhání nebo trestu útekem nebo skrýváním se, maření nebo ztěžování objasnění věcí důležitých pro trestní stíhání působením na důkazy nebo zabránění vykonání trestného činu obviněným či zabránění opakování trestné činnosti obviněným.

Účel vazby je tedy ryze zajišťovací. Vazba není součástí trestu ani není formálně žádnou jinou sankcí pro obviněného, tedy neplní žádný sankční, výchovný, socializační ani rehabilitační účel. Jde o procesní opatření, jež slouží k zajištění dosažení účelu trestního stíhání a na základě něho nelze usuzovat, že je obviněný vinen ze spáchání trestného činu.

Jedná se o fakultativní opatření. Je tedy na orgánech rozhodujících o vazbě, aby posoudily, zdali je využití vazby žádoucí. Vazba by měla také být využívána pouze jako krajní opatření v případech, kdy stejného účelu není možné dosáhnout žádným jiným mírnějším opatřením. Je vyloučeno využívat vazbu jako nástroj k doznání obviněného či ve vyšší míře, než je nezbytně nutné.²²

²¹ HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-80-059-1.

²² ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str. 277

4 Materiální vazební právo

Materiální vazební právo představuje souhrn materiálních neboli hmotněprávních předpokladů vazby. Prostřednictvím materiálního vazebního práva jsou zákonem vymezeny nejen samotné důvody vazby, ale také celá řada dalších předpokladů.²³ Řekli jsme si, že jde o souhrn hmotněprávních předpokladů, jak je tedy možné, že je zmíněná úprava obsažena v zákoně procesního charakteru? Je totiž nutné si uvědomit, že hranice mezi trestním právem procesním a trestním právem hmotným není striktně vymezena a v určitých oblastech dochází k vzájemnému prolínání procesních a hmotněprávních norem v rámci jednoho zákona.

4.1 Obecné předpoklady vazby

Předpoklady vazby jsou uvedeny v §67 a §68 odst. 1 TŘ. Aby bylo možné vzít obviněného do vazby, musí dojít k jejich kumulativnímu splnění.

Do vazby je možné vzít pouze osobu obviněnou ze spáchání trestného činu, tedy osobu, proti které bylo zahájeno policejním orgánem nebo státním zástupcem trestní stíhání. K zahájení trestního stíhání dochází vydáním a oznámením usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému buď doručením, nebo vyhlášením. Proti tomuto usnesení zákon přiznává možnost podat stížnost, ale neváže k ní odkladný účinek. V případě zkráceného přípravného řízení a následného návrhu na potrestání dochází k zahájení trestního stíhání okamžikem doručení návrhu na potrestání soudu. V takovém případě je tedy možné vzít osobu do vazby nejdříve počátkem zjednodušeného řízení před samosoudcem.

Dále je nutné, aby dosud zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření ze spáchání trestného činu obviněným. Odůvodnění, že předmětný trestný čin spáchal obviněný, by mělo být zásadně vyšší intenzity vycházející z vyšší pravděpodobnosti, že daný trestný čin obviněný skutečně spáchal. Hovoří se o tzv. prahu podezření dostatečného k zahájení trestního stíhání. Pod tímto

²³ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 384

pojmem si můžeme představit jakousi hranici odůvodněného podezření, kterou je potřebné dosáhnout k zahájení trestního stíhání a která vychází z logického usuzování na základě faktických podkladů dostupných orgánům činným v trestním řízení. Tato hranice nesmí být stanovena příliš nízko, aby nedocházelo k nepřiměřenému počtu zahájení trestních stíhání, ze kterých by byla velká část později zastavena a ani příliš vysoko, což by ulehčovalo pachatelům vyhnout se trestní odpovědnosti za své činy. Jedná se o složitou otázku, zejména protože potřebná hodnota tohoto prahu není nikde přesně stanovena a je na orgánech činných v trestním řízení, aby posoudily v závislosti zejména na každodenní praxi a judikatuře, zda této hodnoty bylo dosaženo. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že není nutné dosažení jistoty. Jak jsme si řekli výše, toto odůvodnění se nutně váže na existenci určitých podkladů. Na základě těchto podkladů dochází k rozhodování o postupu orgánů činných v trestním řízení a nutno říci, že tyto podklady nemusí být použitelné v soudním řízení, avšak nesmí se jednat o podklady, které byly opatřeny nezákonným způsobem.²⁴

Další podmínkou ztělesňující princip subsidiarity nutnou pro přípustnost vazby je nemožnost dosažení účelu vazby nějakým jiným, méně invazivním způsobem, zejména pak předběžnými opatřeními.²⁵ Vazba tedy musí představovat adekvátní zajišťovací opatření vzhledem ke každému konkrétnímu případu, v jehož rámci se o vazbě rozhoduje. Tato adekvátnost je posuzována s ohledem na *osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu*.

Obviněný musí být stíhán buď pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice pak musí převyšovat dvě léta nebo pro nedbalostní trestný čin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody převyšující tři léta. Výjimku z tohoto požadavku představují tzv. zpřísněné důvody vazby, které budou podrobněji probrány v následující kapitole.²⁶

²⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 392

²⁵ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 281

²⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str. 330

Konečně je možné vzít obviněného do vazby pouze na základě konkrétních skutečností odůvodňujících obavu z jednání popsaného v zákonem stanovených důvodech v §67 TR. Tento požadavek vyplývá jak z LZPS, ve které čl. 8 odst. 5 stanoví: *Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soud, tak z čl. 5 odst. 1 EÚLP, který zní: Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem, kde pod písmenem c) je jako jeden z případů, na který citovaný článek odkazuje, uvedeno: zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání. Vedle důvodů stanovených ve zmíněném §67 jsou v trestním řádu ještě upraveny tzv. zpřísněné důvody vazby v §68 odst. 3, které umožňují vzít obviněného do vazby v případech, ve kterých by to bez těchto zpřísněných důvodů nebylo možné. Tyto taxativně vymezené důvody ztělesňují zvláštní skutkovou podstatu zakládající procesní odpovědnost obviněného za jednání popsané v předmětných ustanoveních.²⁷*

Naplnění samotných předpokladů vazby však ještě nemusí nutně znamenat, že bude skutečně obviněný vzat do vazby. Vazba je totiž vždy fakultativní zajišťovací opatření a je na orgánu rozhodujícím o vazbě, jak konkrétně v dané věci rozhodne. Výjimku tvoří některé druhy vazby v rámci mezinárodní justiční spolupráce.²⁸

4.2 Důvody vazby podle §67

Trestní řád zná celkem 3 vazební důvody, které jsou stanoveny taxativním výčtem. Využití vazby z jiných než v zákoně stanovených důvodů je tedy absolutně nepřípustné. Při posuzování důvodů vazby je nutno také posoudit, zda konkrétní

²⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 402

²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str. 333

skutečnosti odůvodňují obavy z případného jednání, pro které může obviněný být vzat do vazby.²⁹

4.2.1 Vazba útěková - §67 písm. a)

Vazba útěková upravuje možnost vzít obviněného do vazby, „*jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest*“. Hlavními cíli jsou zabezpečení přítomnosti obviněného na úkonech trestního řízení a zabezpečení realizace případné trestní sankce. K naplnění důvodu útěkové vazby dochází v situaci, kdy je dána některá z okolností demonstrativně uvedených v zákoně. Jedná se zejména o případy kdy: „nelze-li jeho (obviněného) totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest“, jak uvádí zákon. Jelikož se jedná o demonstrativní výčet, tak uvedené okolnosti jsou pouze okolnostmi typickými pro danou situaci a k naplnění důvodu útěkové vazby lze dosáhnout, pokud se bude jednat o okolnosti obdobné.

Nemožnost zjištění totožnosti nastává v případech, kdy obviněný u sebe nebo na místě dostupném nemá žádné osobní doklady a žádná věrohodná osoba nemůže potvrdit jeho totožnost. K této situaci dochází v moderní době jen zřídka díky technickým možnostem orgánů činných v trestním řízení spočívajících ve snadném přístupu k různým evidencím osob. Omezení osobní svobody musí trvat pouze nezbytně nutnou dobu vzhledem k možnostem zjištění totožnosti.³⁰

Situace, kdy obviněný nemá stálé bydliště, nastává, pokud nemá kde bydlet, nebo kde bydlet má, ale na takovém místě se nezdržuje nebo mění místa svého pobytu bez nahlášení změn orgánům činným v trestním řízení.³¹ Vyznačení trvalého pobytu nebo přihlášení se k trvalému pobytu není rozhodné, pokud se obviněný na daném místě nezdržuje.

²⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 282

³⁰ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str. 278

³¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str. 740

Hrozící vysoký trest je neurčitým pojmem, tudíž je namístě, aby byl jeho obsah formulován způsobem vylučujícím svévoli soudců při rozhodování. Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že vysoký trest je spojen se zvláště závažnými zločiny, čili s úmyslnými trestnými činy, se kterými zákon spojuje trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně 10 let. Rozhodnutí o vazbě na základě hrozby vysokého trestu však nelze odvozovat z pouhé trestní sazby stanovené trestním zákonem pro daný trestný čin, ale je nutné k tomu zkoumat konkrétní okolnosti případu, jež svou podstatou mohou působit jako důvody, které by opodstatněnost útékové vazby oslabovaly ba dokonce vylučovaly. Ústavní soud uvedl příkladmo: *míru celkové uspořádanosti životních poměrů obviněného, mobilitu danou jeho zdravotním stavem, rozsah jeho místně založených citových a prozatím (nejen hmotně) řádně a především dlouhodobě plněných zaopatřovacích vazeb, rámec jím dosud sdíleného společensky konformního jednání ve spojení s možnými zárukami ze strany jiných subjektů apod.*³². Teprve poté se posoudí, zda je odůvodněna obava z uprchnutí nebo skrývání obviněného.³³

Současně musí dojít ke splnění podmínky spočívající v důvodné obavě, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul. Pojmy „uprchnutí“ a „skrývání“ jsou zde samostatně z důvodu, že každému pojmu zákon přiznává odlišný význam. Uprchnutím se myslí útěk do zahraničí, zatímco skrývání představuje ukrývání se v tuzemsku. Ke zjištění, zda tu ona důvodná obava je nebo není, je nutné, aby docházelo ke zkoumání okolností každého konkrétního případu orgány činnými v trestním řízení. Smyslem této činnosti je zjištění, zda existuje dostatečně vysoká pravděpodobnost, že se obviněný pokusí vyhnout trestní odpovědnosti svého jednání způsobem znemožňujícím jeho fyzického dosažení. To přímo vylučuje požadavek jistoty, že se obviněný takovým způsobem zachová. Tento požadavek má zcela jistě své neotřesitelné místo v rozhodování o vině, avšak při rozhodování o vazbě by jeho uplatnění bylo nereálné. Zmíněná pravděpodobnost uprchnutí nebo skrývání se v praxi může dovozovat ze situací, které tento záměr přímo naznačují. Může se jednat například o zadržení obviněného poblíž státních hranic se zavazadly, opatření falešných průkazů totožnosti nebo vzdálení se z místa bydliště na delší dobu bez uvědomění orgánů činných v trestním řízení. Útéková vazba je

³² Nález ÚS 2208/13

³³ HANUŠ L. *Hrozba vysokého trestu v kontextu útékové vazby*, Právní rozhledy, 2004, č. 11, str. 433

nepochybně také na místě v situacích, kdy se obviněný opakovaně nedostavuje na hlavní líčení i přes opakovaná předvolání soudem prostředky, který trestní řád umožňuje.³⁴

Pouhé cizí státní občanství obviněného ještě nevytváří konkrétní skutkově podloženou obavu, jež by použití vazby opodstatňovalo.³⁵

4.2.2 Vazba koluzní - §67 písm. b)

Koluzní vazba byla a je ze všech tří vazebních důvodů zcela jistě typem nejvíce kontroverzním. Již od počátků její existence v právním řádu byla terčem mnohé kritiky a námitek a to nejen z důvodu omezení osobní svobody jednotlivce, ale také byla zpochybňována její oprávněnost a vůbec účinnost vazby samotné. Tomuto důvodu bylo vytýkáno zejména omezování osobní svobody namísto použití jiných opatření státu, kterými by bylo možno dosáhnout zabránění koluzi, neúčinnost vazby týkající se zabránění způsobení koluze jinými osobami, než osobou obviněnou. Objevovaly se také názory spatřující koluzní vazbu jako pozůstatek z dob inkvizičního procesu, jehož cílem je získání doznání obviněného. Ústavní soud se vyjadřoval k přípustnosti koluzní vazby s ústavním pořádkem, zejména zdali je tento institut v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP a zásadně potvrdil její soulad. Podobně ani z judikatury Evropského soudu pro lidská práva nevyplývá žádné zpochybnění.³⁶

Trestní řád vychází z myšlenky, že koluzní vazba je nepostradatelnou součástí trestního práva procesního. Zamezení působení obviněného na osoby, které se podílejí na objasňování trestného činu, je natolik důležité, že koluzní vazba má v trestním řádu své místo. Je tomu tak i protože trestní sankce, se kterými trestní zákon počítá pro trestné činy křivé výpovědi nebo nepravdivého znaleckého posudku, jednoduše nejsou pro všechny situace postačující. Dále praxe ukázala, že pro orgány činné v trestním řízení není vždy reálné zabezpečit všechny důkazní materiály a vyslechnout všechny

³⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 407-409

³⁵ Nález ÚS č.94/2000

³⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 412

relevantní svědky dostatečně rychle a v náležitě kvalitě, tak aby bylo možné obavu z koluze eliminovat.³⁷

Koluzní vazba může být na obviněného uvalena, „*jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.*“ I koluzní důvod je v české procesní úpravě popsán pomocí demonstrativního výčtu a to jak v uvedení jednání, kterému se snaží trestní řád předejít viz. „*působit nebo jinak mařit*“, tak v uvedení osob, na které by obviněný mohl působit. V předmětném ustanovení jsou uvedeni pouze svědci nebo spoluobvinění, ale reálně v takové situaci hrozí i snaha působit na jiné osoby související s dokazováním v řízení, jako jsou např. znalci.³⁸

Konkrétní skutečnosti, ze kterých vyplývá důvodná obava vyjádřená v §67 písm. b) spočívají v nějaké předpokládané aktivní činnosti obviněného, jíž cílem je maření objasňování trestního stíhání. Sem nespadá jednání obviněného se záměrem mařit trestní stíhání, pokud toto jednání není ve své podstatě způsobilé účel trestního řízení ohrozit.

Působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné představuje ovlivňování svědků buď přímo, tedy přímo osobou obviněného, nebo nepřímo pomocí nějaké jiné osoby.³⁹ Pokud ale bude v zájmu obviněného působit nějaká jiná osoba bez vědomí samotného obviněného, podmínky pro koluzní důvod samozřejmě dány nebudou. Koluzní vazba by byla možná, pokud by obviněný o takovém jednání byl alespoň srozuměn bez zásadního odmítnutí, nemluvě o podnětu nebo pokynu. Cílem takového působení musí být maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Zmíněné ovlivňování osob může spočívat např. v podplácení, vyhrožování, vzájemné dohodě o výpovědi atp. Pokud mluvíme o svědcích, je potřeba zdůraznit, že se svědkem v tomto smyslu nemyslí pouze osoba předvolaná ke svědectví, nýbrž

³⁷ Tamtéž Str. 414

³⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str. 743

³⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 284

jakákoliv osoba schopná dosvědčit skutečnosti významné pro trestní řízení⁴⁰. Pojmem spoluobviněný se míní osoba obviněná spolu s jinou osobou v téže věci. Současně se musí jednat o svědky a spoluobviněné, kteří nebyli dosud vyslechnuti. Koluzní vazba je nepřipustná, pokud by se jednalo o svědky nebo spoluobviněné již vyslechnuté. Za nepřipustné působení se nepovažuje připomenutí povinnosti mlčenlivosti ani práva odepřít výpověď nebo snaha přimět vypovídat osobu, která sama poskytnout výpověď odmítá.

Jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání může být např. působení na znalce, ničení, znepřístupňování, ukryvání, padělání nebo pozměňování důkazů. Nejde tedy pouze o působení na osoby, ale také o působení na věci. O maření se nikdy nebude jednat v případech uplatňování zákonem přiznaných práv obviněného na obhajobu.

Dále je třeba si říci, že shodně jako u ostatních důvodů vazby nepostačí pouze pouhá existence procesně doposud nevyslechnutých svědků či spoluobžalovaných, či obecné nebezpečí, že obviněný bude jednat způsobem, kterému se snaží zákon předejít.⁴¹ Je totiž potřeba existence nebezpečí konkrétního, podloženého konkrétními skutečnostmi, ale ne do takové míry, kdy by bylo nezbytné, že ke koluznímu jednání již došlo. Bez tohoto požadavku konkrétních skutečností by se opět jednalo o vazbu obligatorní, podobně jako jsme o tom hovořili u vazby útěkové a nutnost vyčkávat na faktické provedení koluzního jednání by koluzní vazbu přiblížilo více spíše ke zpřísněnému důvodu vazby.⁴²

4.2.3 Vazba předstižná - §67 písm. c)

Předstižná vazba, neboli také vazba preventivní, jak bývá často nazývána, se od ostatních dvou důvodů vazby zásadně odlišuje. Zatímco u vazby útěkové a koluzní je jejich účel vázán především k zajištění zjištění viny a uložení trestu, tak vazba předstižná se soustřeďuje na ochranu společnosti prostřednictvím izolování obviněného,

⁴⁰ O osobě předvolané ke svědectví hovoříme jako o svědku ve formálním smyslu, kdežto o osobě, která může být potenciálně jako svědek předvolána, jako o svědku v materiálním smyslu.

⁴¹ VICHÉREK, R. Koluzní důvod vazby, dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>

⁴² ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str. 279

pokud hrozí naléhavé nebezpečí, že se dopustí další trestné činnosti. Dalším rozdílem, který vazbu předstižnou odlišuje od zbylých dvou vazebních důvodů, je stanovení důvodů vazby v předmětném ustanovení alternativně pomocí taxativního výčtu⁴³ na rozdíl od výčtu demonstrativního.

K naplnění důvodu předstižné vazby je potřeba důvodná obava, *že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil*. Předstižná vazba tedy připadá v úvahu, pouze pokud se jedná o trestné činy úmyslné.⁴⁴

Opakování trestné činnosti zde nemůže být bráno ve smyslu pokračování trestného činu jako termínu trestního práva hmotného. Do opakování trestné činnosti spadá nejen opakování téhož trestného činu, ale i spáchání trestného činu téže povahy jako je trestný čin, pro který je obviněný stíhán. Proto důvodem vazby nemůže být obecné nebezpečí, že obviněný bude opakovat blíže neurčenou trestnou činnost, např. vycházející z toho, že obviněný je osobu, která se trestné činnosti dopouští dlouhodobě.⁴⁵

V případech, kdy bude vazba využívána pro obavu z dokonání trestného činu, o který se obviněný pokusil, nebo obavu z vykonání trestného činu, který obviněný připravoval nebo kterým hrozil, se musí jednat o jeden a ten samý trestný čin.

O vykonání trestného činu, kterým obviněný hrozil, půjde např. v případě trestného činu násilí proti skupině obyvatel nebo jednotlivci, u kterého je zákonným znakem pohrůžka usmrcení, ublížení na zdraví nebo způsobení škody velkého rozsahu a hrozí odůvodněná obava, že obviněný svou výhrůžku splní.⁴⁶

Podobně jako u předchozích důvodů i zde se musí jednat o konkrétní nebezpečí daného jednání obviněného. Spolu s požadavkem konkrétního nebezpečí je nutné

⁴³ U taxativního výčtu nelze přihlížet k jiným podmínkám, než k podmínkám výslovně uvedeným,

alternativní charakter zde spatřujeme v tom, že postačí splnění alespoň jedné z uvedených podmínek

⁴⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 286

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str.280

⁴⁶ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 286

zkoumat též otázku způsobilosti obviněného k danému protiprávnímu jednání spočívající v okolnostech, jako jsou například věk nebo zdravotní stav a otázku bezprostřednosti hrozícího nebezpečí.⁴⁷

4.3 Zpřísněné důvody vazby

Aktuální platná úprava trestního práva procesního se oproti úpravám předchozím vyznačuje zpřísněním možnosti vzít obviněného do vazby. Jedním z omezení, vedle např. zakotvení zásady zdrženlivosti a přiměřenosti nebo nezbytnosti přezkoumávat důvodnost trestního stíhání, o kterých jsme si říkali v kapitole první, je ustanovení §68 odst. 2 TŘ. Toto ustanovení znemožňuje vzít obviněného do vazby, pokud mu za úmyslný trestný čin, pro který je stíhán, nehrozí trest odnětí svobody převyšující 2 léta nebo 3 léta za trestný čin spáchaný z nedbalosti, vyjma případu, pokud je dán předstižný důvod vazby a vzetí do vazby vyžaduje účinná ochrana poškozeného. V souvislosti s tím je nutné říci, že zmíněné ustanovení nemá vliv na možnost vzít obviněného do vazby, pokud je obviněný stíhán vedle trestného činu uvedeného v §68 odst. 2 pro některý další trestný čin, za který trestní zákon ukládá sazbu vyšší než 2 léta pro úmyslné trestné činy a 3 léta pro trestné činy nedbalostní.

Ustanovení §68 odst. 3, pod kterým si můžeme představit výčet jakýchsi kvalifikovaných skutkových podstat důvodů vazby, upravuje tzv. zpřísněné důvody vazby. Můžeme si všimnout podobnosti se základními důvody vazby s tím rozdílem, že u zpřísněných důvodů jde o jednání již vykonané. Mezi tyto zpřísněné důvody vazby patří případy, pokud obviněný:

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést, ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo

⁴⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 427

- e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Naplnění některé z podmínek zpřísněných důvodů vazby bude mít za následek možné neuplatnění některých omezujících ustanovení trestního řádu, které přímo stanovují pravidla rozhodování o vazbě, tedy nejen rozhodování o vzetí do vazby, ale také například rozhodování o dalším trvání vazby. Bude se jednat o tři různé skupiny případů, které budou zpřísněnými důvody vazby dotčeny.

První skupinou jsou trestné činy uvedené v §68 odst. 2, které jsme si výše popsali. Za předpokladu, že bude dán jakýkoliv ze zpřísněných důvodů vazby, bude možné obviněného vzít do vazby, i pokud by jeho případ splňoval podmínky stanovené v zmiňovaném ustanovení. Jinými slovy bude možné obviněného vzít do vazby, i když spáchal úmyslný trestný čin, za který zákon nestanoví trest odnětí svobody převyšující dvě léta nebo nedbalostní trestný čin, za který zákon nestanoví odnětí svobody převyšující tři léta.

Dále půjde o případy koluzní vazby, viz kapitola týkající se maximálních přípustných dob trvání vazby.

Konečně půjde o trestní stíhání pro trestné činy jiné než v §68 odst. 2, pokud bude zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁴⁸

4.4 Opatření nahrazující vazbu

4.4.1 Obecná charakteristika

Nahrazující opatření, někdy také nazývána „surrogáty“, vytvářejí tzv. negativní předpoklad vazby. Orgány činné v trestním řízení jsou při rozhodování, popřípadě jiných úkonech souvisejících s rozhodováním o vazbě (předkládání návrhu, činění podnětů), povinny na základě obecných principů zajišťovacích opatření vč. vazby vždy

⁴⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 432

zvažovat možnost nahrazení vazby některým z nahrazujících opatření.⁴⁹ Je tedy možné uložit nahrazující opatření před tím, než byl obviněný vzat do vazby (namísto vzetí do vazby) i v průběhu výkonu vazby. Pokud dojde ke splnění podmínek umožňujících využít některý z nahrazujících opatření a toto opatření je schopné dosáhnout účelu, který by jinak sledovala vazba, mělo by dojít k vyloučení možnosti vzít obviněného do vazby. Vždy je ale na orgánech rozhodujících o vazbě posoudit, zdali je nahrazující opatření dostačující v dané situaci s přihlédnutím k povaze trestné činnosti a osobě obviněného. Pokud by se obviněný ve vazbě v této době již nacházel, je potřeba ho z vazby propustit na svobodu. Je nutné dodat, že negativní předpoklady vazby nejsou totožné s překážkami vazby, o které by se jednalo například, pokud by šlo o osobu požívající diplomatických výsad a imunit, nýbrž jde spíše o možnosti, kterých je třeba primárně využít před využitím vazby samotné. Při využití nahrazujících opatření nejsou příslušné orgány omezeny pouze na výběr jedné možnosti. V praxi tak často dochází k případům, kdy je vazba nahrazena dvěma nebo i více nahrazujícími opatřeními.

Využití nahrazujících opatření je vyloučeno v několika případech. Z logiky věci vyplývá, že není možné uložit opatření nahrazující vazbu osobě, u které nejsou dány důvody vazby nebo zpřísněné důvody vazby vůbec nebo není-li vůči obviněnému podezření z trestné činnosti dostatečně odůvodněno. Dále je tato možnost vyloučena, pokud je obviněný stíhán za úmyslný trestný čin, za který trestní zákon nestanoví trest odnětí svobody převyšující 2 léta nebo nedbalostní trestný čin, za který trestní zákon nestanoví odnětí svobody převyšující 3 léta a zároveň není splněn žádný ze zpřísněných důvodů vazby. Stejně tak tomu bude u trestních stíhání, kde je zřejmé, že obviněnému nebude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a není splněn některý ze zpřísněných důvodů vazby. Konečně je nahrazení vazby vyloučeno, pokud obviněný již dosáhl v přípravném řízení nebo v řízení před soudem nejvyšší přípustné délky vazby a v případě koluzní vazby.⁵⁰

Přínos nahrazujících opatření je zcela nezpochybnitelný. Mezi nejvýznamnější výhody oproti vazbě patří zejména to, že nedochází k omezení osobní svobody obviněného ve vazební věznici, tudíž nedochází ani k narušení sociálního prostředí

⁴⁹ Tamtéž Str. 522

⁵⁰ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 523

obviněného ani k významnému narušení rodinných a obdobných vazeb. Nahrazující opatření také zpravidla neznamenají pro obviněného tak intenzivní psychickou zátěž, jakou by představovala vazba a v neposlední řadě nedochází k takovému zatížení státního rozpočtu, jakým by byl pobyt ve vazbě.

Mimo nahrazující opatření, které zná trestní řád v současné době, je možné s ohledem na technologický pokrok do budoucna uvažovat nad potenciálním novým nahrazujícím opatřením, které by spočívalo, podobně jako alternativní trest domácího vězení, v elektronickém monitorování obviněného. Lze si představit, že takové nahrazující opatření, které by mohlo být realizováno například povinností nošení elektronických zařízení (kolem ruky, nohy), by se mohlo stát velice efektivním nástrojem, jak v určitých případech vazbu nahradit. Příslušný orgán pověřený monitorováním by tak měl k dispozici informace o tom, kde se obviněný nachází, což by mohlo eliminovat možnost skrývání či uprchnutí obviněného. V současnosti můžeme o takovém nahrazení jen uvažovat, ale podle mého názoru by se toto monitorování mohlo stát v blízké budoucnosti běžně využívaným nástrojem jak vazbu nahradit.

4.4.2 Pravidla společná pro záruku za další chování, slib a dohled probačního úředníka

V případě, že byla na obviněného uvalena útěková nebo předstižná vazba, nebo byl do vazby vzat z obou důvodů zároveň, upravuje zákon v §73 TŘ možnost nahradit vazbu slibem obviněného, zárukou za další chování obviněného, dohledem probačního úředníka nebo uložením některého z předběžných opatření. U koluzního důvodu vazby však tato možnost nepřipadá v úvahu a to se týká současně i zpřísněného důvodu týkajícího se již vykonaného koluzního jednání. Pokud byl ovšem obviněný vzat do vazby z více vazebních důvodů, přičemž jeden z nich byl důvod koluzní a ten později odpadl, je možné obviněného z vazby propustit na základě rozhodnutí o některém z těchto nahrazujících opatření. K uložení některého ze zmíněných nahrazujících

opatření je dále nutné, aby orgán činný v trestním řízení rozhodující o vazbě⁵¹ považoval nahrazující opatření za dostatečné ke splnění účelu vazby.

Přijetí nebo odmítnutí nabídky nahrazujícího opatření má povahu rozhodnutí o vazbě a vydává se ve formě usnesení, proti kterému je přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek. Pokud státní zástupce v přípravném řízení nevyhoví žádosti obviněného o propuštění na svobodu, se kterou je bezprostředně vázán návrh obviněného na uplatnění některého nahrazujícího opatření, předloží návrh do pěti pracovních dnů od doručení soudu a sám žádné rozhodnutí nevydává. Pokud ani soud nepřijme tuto nabídku, uvede to ve výroku rozhodnutí.⁵²

Nahrazením vazby některým z uvedených opatření se obviněný zavazuje, že bude plnit povinnosti z toho vyplývající. Pokud tyto povinnosti obviněný neplní a pokud stále trvají důvody vazby, může soud v přípravném řízení na návrh státního zástupce vzít obviněného zpět do vazby a v řízení před soudem takto může rozhodnout i bez návrhu státního zástupce.

4.4.3 Záruka za další chování obviněného - §73 odst. 1 písm. a)

Zaručit se za chování obviněného může zájmové sdružení⁵³, které je v zákoně vymezeno taxativně nebo důvěryhodná osoba. Obecně musí být důvěryhodná osoba nadána jistým stupněm autority, bližším vztahem k obviněnému a musí mít vliv a prostředky k tomu, aby byla schopna pozitivně ovlivňovat jeho chování. Příkladem

⁵¹ V přípravném řízení o vzetí obviněného do vazby rozhoduje soudce, ve druhém stupni soud
V přípravném řízení, pokud se obviněný už nachází ve vazbě, rozhoduje o vazbě státní zástupce,
ve druhém stupni soud

Ve zjednodušeném řízení před samosoudcem rozhoduje o vazbě samosoudce, ve druhém stupni soud
V řízení před soudem o vazbě rozhoduje soud, ve druhém stupni nadřízený soud

⁵² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str. 872

⁵³ Zájmové sdružení je v §3 odst. 1 vymezeno jako *Odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely (dále jen „zájmová sdružení občanů“)* mohou působit při zamezování a předcházení trestné činnosti způsobem uvedeným v tomto zákoně.

mohou důvěryhodnou osobu představovat např. rodiče obviněného, nadřízený obviněnému v pracovně-právním poměru nebo vychovatel.⁵⁴

Samotná záruka obsahuje nabídku převzetí dohledu nad chováním obviněného, spočívajícím k působení proti obavě z trestné činnosti obviněného a nabídku provedení opatření, jež zajistí, aby se obviněný dostavil na výzvu k soudu nebo dalším orgánům činným v trestním řízení a že bude předem oznamovat změnu pobytu nebo vzdání se z místa pobytu. K tomu musí zájmové sdružení nebo důvěryhodná osoba přímo uvést, kterými konkrétními opatřeními hodlá na obviněného působit.⁵⁵

Pokud připadá záruka v úvahu, soud nebo v přípravném řízení státní zástupce seznámí toho, kdo se za obviněného zaručuje a splňuje pro podmínky pro její přijetí s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v níž je shledáván důvod vazby podle §73 odst. 2 TR.

4.4.4 Slib obviněného - §73 odst. 1 písm. b)

Prostřednictvím slibu obviněný slibuje, že povede řádný život. Zákon přímo vyžaduje písemnou formu a vlastnoruční podpis obviněného. Podoba slibu není podstatná a dává obviněnému určitou volnost. Může být vyhotoven jako samostatné podání, součást žádosti o propuštění z vazby nebo stížnosti proti rozhodnutí o vazbě.

Podstata slibu spočívá v tom, že se obviněný zavazuje vést řádný život, že se nebude dopouštět trestné činnosti, že se na vyzvání dostaví k soudu nebo orgánům činným v trestním řízení, předem oznámí vzdání se z místa pobytu nebo změnu pobytu a že bude dodržovat veškerá jemu uložená omezení.

Jak již bylo naznačeno, obviněnému mohou být uložena určitá omezení v souvislosti s přijetím slibu. Cílem těchto omezení je naplnění účelu, který by jinak byl plněn vazbou a zároveň musí být přiměřená v dané trestní věci. Omezení mají povahu zákazů, tedy směřují k tomu, aby se obviněný zdržel některých činností a jednání.

⁵⁴ Nález ÚS 263/05

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str. 341

Omezení mohou být různá a souvisí vždy s trestnou činností, za níž je obviněný stíhán. Mezi nejčastější omezení patří zákaz nadměrného požívání alkoholických nápojů, zákaz požívání psychotropních látek, zákaz navštěvování nočních podniků nebo zákaz navštěvování sportovních zápasů.⁵⁶

Vedle omezení mohou být uložena obviněnému také povinnosti. Na rozdíl od omezení, která mají formu zákazů, se u povinností jedná o příkazy, aby se obviněný choval žádoucím způsobem nebo něco vykonal. V praxi se může jednat například o povinnost navštěvovat sociální programy, podrobit se psychologickému poradenství, předem oznamovat změnu pobytu atd.

4.4.5 Dohled probačního úředníka - §73 odst. 1 písm. c)

Vedle ustanovení trestního řádu je tento institut dále upraven v zákoně č. 257/2000 Sb., O probační a mediační službě. Dohled je vykonáván úředníky a asistenty Probační a mediační služby. Probační úředník, popř. asistent, organizuje a vykonává dohled nad obviněným, kontroluje dodržování uložených povinností a omezení, poskytuje individuální odbornou pomoc obviněnému a působí na něj ve smyslu vedení řádného života.

Podmínkou pro použití tohoto nahrazujícího opatření je skutečnost, že s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávané věci lze tímto způsobem dosáhnout účelu vazby. Pokud dojde k povolení dohledu probačního úředníka jako nahrazujícího opatření, obviněný je povinen plnit povinnosti výslovně uvedené v §73 odst. 3 TR. Je povinen se ve stanovených lhůtách dostavit k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a podrobit se dalším omezením stanoveným v rozhodnutí, směřujících k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a maření vyšetřování, přičemž doba trvání těchto omezení je vázána na dobu trvání důvodů vazby.⁵⁷

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str. 288

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str. 342

4.4.6 Předběžná opatření - §73 odst. 1 písm. d)

Předběžná opatření představují taxativně vymezený okruh povinností, které lze obviněnému uložit v průběhu trestního řízení, již od zahájení trestního stíhání, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, kterým řízení končí. Jedná se o rozhodnutí dočasného charakteru, jejichž smyslem je ochrana obětí trestných činů, dalších poškozených osob (např. osob blízkých obětem trestných činů), ochrana společnosti a zabránění v pokračování trestné činnosti zejména tím, že předběžně upravují poměry mezi zmíněnými osobami. Předběžná opatření se tedy využijí pouze u vazby předstízně. Do trestního řádu se dostala v souvislosti s přijetím zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. V důvodové zprávě k zákonu o obětech trestných činů je uvedeno, že tato opatření mají sloužit především, nikoliv pouze, k ochraně před domácím násilím nebo stalkingem⁵⁸, protože minulá úprava neumožňovala dostatečnou ochranu před touto trestnou činností.⁵⁹

Trestní řád upravuje taxativně celkem 9 předběžných opatření, které jsou uvedeny v §88 písm. c) TR. Jedná se o zákaz styku s určitými osobami, zákaz vstupu do obydlí, zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě, zákaz vycestování do zahraničí, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti a zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, zákaz her a sázek a zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti.

4.4.7 Peněžitá záruka - §73a

Peněžitá záruka slouží k působení na vůli obviněného takovým způsobem, aby se vyvaroval jednání zakládající útěkový důvod vazby nebo důvod předstízný. Pokud se obviněný daného jednání dopustí, dojde k utrpění zjevné majetkové újmy ve formě propadnutí peněžitě záruky ve prospěch státu. Na obviněného je tak působeno

⁵⁸ Stalking neboli trestný čin nebezpečného pronásledování je uveden v §354 TZ.

⁵⁹ JELÍNEK, J. *Předběžná opatření v trestním řízení* [online]. 2013. Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

prostřednictvím peněžité záruky bezprostředně a fakticky a ve vyšší intenzitě, než je tomu u ostatních nahrazujících opatření.

Institut peněžité záruky tedy připadá v úvahu pouze u vazby útěkové nebo předstižné. Pokud je dán koluzní důvod vazby, je využití peněžité záruky vyloučeno. Zákon dále stanoví výčet trestných činů, u kterých přijetí peněžité záruky není možné, pokud je současně dán předstižný důvod vazby. Jde např. o trestný čin teroru, vraždy nebo ublížení na zdraví (§73a odst. 1 TR). Peněžitou záruku typicky bude skládat přímo obviněný, je ale také možné, aby ji složila i jiná osoba (dále jen složitel). V takovém případě je nutné tuto osobu seznámit s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v níž je shledáván důvod vazby.

O návrhu obviněného nebo jiné osoby nabízející složení peněžité záruky rozhodne příslušný orgán buď tak, že: *přijetí peněžité záruky je přípustné, a zároveň s přihlédnutím k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžité záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby určí výši peněžité záruky v odpovídající hodnotě od 10 000 Kč výše a způsob jejího složení (§73a odst. 2 písm. a))* nebo *vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu nabídku peněžité záruky nepřijímá (§73a odst. 2 písm. b)).*

Pokud nabídku složení peněžité záruky činí jiná osoba, je k jejímu složení a přijetí potřeba souhlasu obviněného. Souhlas nemusí být udělen nutně písemně, postačí pouze souhlas ústní, který se zanesení do protokolu. Souhlas obhájce učiněn za obviněného zásadně souhlas obviněného nenahrazuje a to ani u osoby s omezenou nebo zbavenou způsobilostí k právním úkonům. Návrh obviněného nebo jiné osoby s jeho souhlasem o propuštění z vazby na svobodu za přijetí peněžité záruky je možné učinit již ve stádiu rozhodování o zadržené osobě. V této situaci by již při rozhodování o vazbě přicházelo v úvahu přijetí peněžité záruky a stanovení její výše. Výše peněžité záruky musí být minimálně 10 000 Kč. Horní hranice peněžité záruky není nijak omezena. Stanovení horní hranice by pro některé osoby vzhledem k jejich majetkovým poměrům nemuselo mít dostatečný motivační efekt a celý účel peněžité záruky by tak ztrácel svůj smysl. Určení výše peněžité záruky a její složení musí být výhradně v české

měně. O peněžité záruce (o jejím přijetí, výši, způsobu složení) se rozhoduje formou usnesení, které má povahu rozhodnutí o vazbě.⁶⁰

Podle mého názoru skutečnost, že není vůbec stanovena horní hranice peněžité záruky, je potenciálně nebezpečná a způsobilá zapříčinit zneefektivnění celého konceptu peněžité záruky. Ponechává totiž orgánům rozhodujícím o peněžité záruce určitý stupeň svévole a výše peněžité záruky nemusí být vždy přiměřená. Případné vytvoření určitých skupin vymezujících rozmezí výši peněžitých záruk v závislosti na majetku obviněného by mohlo být dobrým doplňkem v úpravě peněžité záruky.

Pokud je peněžitá záruka řádně a způsobem stanoveným v usnesení složena, propustí příslušný orgán obviněného na svobodu. Při rozhodování o propuštění z vazby musí daný orgán brát v úvahu případné změněné okolnosti případu. To se bude týkat situací, kdy mezi rozhodnutím o přijetí peněžité záruky a rozhodnutím o propuštění z vazby dojde k výrazným změnám předmětných okolností. Mezi tyto změny patří např. změna majetkových poměrů obviněného, zjištění další trestné činnosti obviněného nebo zjištění skutečností naplňující koluzní důvod vazby. Pokud k takovéto změně dojde, orgán rozhodující o vazbě může změnit své rozhodnutí o přípustnosti peněžité záruky, popřípadě o její výši nebo způsobu složení.

Z výše uvedeného si lze představit rozdělení rozhodování o peněžité záruce do dvou fází. První fází představuje rozhodnutí o přípustnosti peněžité záruky a druhou rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu. U ostatních nahrazujících opatření se o přijetí nahrazujícího opatření a o propuštění z vazby rozhoduje současně.

Proti rozhodnutí o přijetí resp. nepřijetí nabídky je přípustná stížnost. Pokud státní zástupce nerozhodne, že přijetí peněžité záruky je v přípravném řízení přípustné, do pěti pracovních dnů předloží návrh k rozhodnutí soudu. I zde totiž platí, že návrh

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str. 885

obviněného na přijetí nahrazujícího opatření ve formě peněžitě záruky se posuzuje jako žádost o propuštění obviněného na svobodu.⁶¹

Pokud byla přijata peněžitá záruka a obviněný *uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce nebo policejního orgánu, zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno, opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil, nebo se vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest*, přičemž postačí pouze jedno z takových jednání, rozhodne v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a v řízení před soudem soud, že peněžitá záruka připadá státu. Státní zástupce nebo soud je povinen obviněného nebo jinou osobu, která složí peněžitou záruku, s tímto předem seznámit prostřednictvím poučení v usnesení o přijetí peněžitě záruky.

Pojmy uprchnutí a skrývání jsme si již přiblížili v kapitole zabývající se důvody vazby. U těchto jednání společně s neoznámením změny pobytu je nutné, aby vedly ke znemožnění doručení předvolání nebo jiné písemnosti orgánů činných v trestním řízení.

U zaviněného nedostavení se na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez přítomnosti obviněného vyloučeno, se bude jednat především o jednání úmyslné, jehož cílem bude maření provedení příslušného úkonu. Je možné i nedbalostní zavinění, dá se ale předpokládat, že by byla potřeba vysoká míra nedbalosti a v praxi se takové případy budou objevovat spíše zřídka. Mezi předmětné úkony patří zejména výslech, rekognice, rekonstrukce, konfrontace aj. důkazní prostředky, jestliže je přítomnost obviněného k jejich provedení nezbytná. Dále je nutné dodat, že aby se uplatnil tento důvod propadnutí záruky ve prospěch státu, je nutné, aby byly předvolání, popř. jiné písemnosti obviněnému řádně doručeny.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str. 345

U opakování trestné činnosti a dokonání trestného činu také platí, co jsme si již uvedli v kapitole zabývající se důvody vazby.

U vyhýbání se výkonu uloženého trestu odnětí svobody, peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest se musí jednat o úmyslné vyhýbání s cílem maření výkonu zmíněných trestů. Prosté nedostavení se k nástupu výkonu nebo nezaplacení peněžitého trestu zde nepostačí.

Peněžitou záruku lze v určitých případech zrušit nebo pouze změnit její výši, a to usnesením, které je povahy rozhodnutí o vazbě. K vydání takového rozhodnutí je potřeba, aby *a) pominuly důvody, které vedly k přijetí peněžité záruky* (může se jednat např. o zastavení trestního stíhání, o změnu právní kvalifikace vylučující využití peněžité záruky, o postoupení věci jinému orgánu) nebo *b) se změnila okolnosti rozhodné pro určení výše peněžité záruky* (např. došlo k zastavení trestního stíhání pouze pro některé trestné činy, bylo zahájeno trestní stíhání pro další trestné činy).⁶²

Usnesení o změně či zrušení peněžité záruky vydává státní zástupce nebo soud vedoucí řízení v době rozhodování o vazbě na návrh obviněného, osoby, která záruku složila nebo z úřední povinnosti. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost bez odkladného účinku.

Peněžitá záruka se vrací včetně vynesných úroků, pokud byla uložena na bankovní účet. Pokud byl složitel seznámen s možností propadnutí peněžité záruky, jejího použití na uhrazení nákladů trestného řízení, se skutečnostmi zakládajícími důvod vazby a s podstatou obvinění, tak není možné změnit nebo zrušit peněžitou záruku na návrh složitele, pokud složitel změní názor týkající se peněžité záruky např. proto, že potřebuje peněžní prostředky pro osobní účely. Za předpokladu, že ke zrušení peněžité záruky nebo její změně opravdu dojde, je příslušný orgán vždy povinen přezkoumat, zdali jsou nebo nejsou dány důvody vazby a pokud dány jsou, je povinen také učinit potřebné úkony (vydání případných dalších rozhodnutí o vazbě).

⁶² FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 296

Peněžitá záruka trvá při pravomocném odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu do dne nastoupení výkonu trestu, zaplacení peněžitého trestu a nákladů trestního řízení. Prostředky získané z peněžitě záruky se použijí na případné nezaplacení nákladů trestního řízení nebo peněžitého trestu.⁶³

Před složením peněžitě záruky musí být vždy obviněný, případně i složitel upozorněni na důvody propadnutí peněžitě záruky státu, použití peněžitě záruky na uhrazení peněžitého trestu nebo nákladů trestního řízení nebo k uhrazení pohledávky poškozeného.

4.5 Omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody

Trestní řád počítá se situací, kdy obviněný, u kterého je dán některý z důvodů vazby a jinak by tedy mohlo dojít k vzetí do vazby, je již ve výkonu trestu odnětí svobody. V této situaci lze uložit nezbytná omezení, která se proti takovému obviněnému uplatní. Uložená omezení nesmí přesahovat úroveň závažnosti omezení, kterým by mohl být obviněný podroben ve vazbě. V závislosti na konkrétních skutečnostech lišících se případ od případu lze obviněného omezit např. zákazem styku s určitými osobami z řad spoluodsouzených, kontrolou korespondence nebo omezením návštěv.⁶⁴

Omezení se ukládají rozhodnutím ve formě usnesení, které činí v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a v řízení před soudem soud. Proti rozhodnutí o omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody je přípustná stížnost.

4.6 Vazba nad rámec trestního stíhání

V určitých případech připadá v úvahu možnost vzít obviněného do vazby, i když bylo trestní stíhání již skončeno. V praxi nebude k takovým případům docházet často. Jedná se zejména o případy mimořádných opravných prostředků, vyhošťovací vazby a různých druhů vazeb v rámci mezinárodní justiční spolupráce.

⁶³ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 296

⁶⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. 297

V řízení o návrhu na povolení obnovy řízení lze obviněného vzít do vazby ještě před tím, než dojde k samotnému povolení obnovy řízení. V takovém případě je nezbytné, aby státní zástupce podávající návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného zároveň podal návrh na vzetí dotyčné osoby do vazby. Dále se soudu musí jevit vzetí do vazby jako nezbytné, a to vzhledem k nově najevo vyšlým důkazům, závažnosti trestného činu, povaze dalších skutečností a naléhavosti vazebních důvodů.

V řízení o dovolání platí obdobně, co bylo řečeno u řízení o návrhu na povolení obnovy řízení. Obviněného lze vzít do vazby, pouze navrhne-li to nejvyšší státní zástupce v dovolání podaném v neprospěch obviněného. Návrh na vzetí do vazby musí být obsažen již v dovolání a pozdější podání návrhu není možné. Nejvyšší soud musí opět vzetí do vazby považovat za nezbytné vzhledem k naléhavosti vazebních důvodů a závažnosti trestného činu.

V řízení o stížnosti o porušení zákona může Nejvyšší soud výrok o trestu odnětí svobody, který byl obviněnému uložen původním rozsudkem, zrušit. Ke zrušení původního trestu rozhodne také usnesením, zdali se obviněný bere do vazby nebo se propouští na svobodu. Proti tomuto usnesení není přípustná stížnost.

Pokud byl odsouzenému uložen trest vyhoštění, a hrozí-li obava, že bude odsouzený mařit výkon trestu skrýváním nebo jiným způsobem, může být rozhodnuto předsedou senátu o vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby. I u vyhošťovací vazby však připadají v úvahu nahrazující opatření spočívající v záruce za odsouzeného, slibu odsouzeného nebo peněžité záruce.

Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních poté upravuje zvláštními ustanoveními předávací vazbu, vydávací vazbu, vazbu při dočasném převzetí z cizího státu (za účelem provedení některých procesních úkonů) a uznávací vazbu.⁶⁵

⁶⁵ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 298

5 Formální vazební právo

Formální vazební právo lze charakterizovat jako souhrn otázek, které se týkají po procesní stránce postupu příslušných orgánů, ale patří sem také procesní úkony, které právní úprava přiznává obviněnému, popřípadě ještě osobám od obviněného odlišným. Formální vazební právo je možné chápat do jisté míry jako nástroj, pomocí kterého dochází k uskutečňování materiálního vazebního práva.

5.1 Rozhodnutí o vazbě

Rozhodnutí o vazbě představuje rozhodnutí, které se nějakým způsobem týká otázek přímo souvisejících s vazbou samotnou v dané věci se vztahem k obviněnému. Nepůjde tedy pouze o rozhodnutí o vzetí do vazby, ale budou pod tento pojem spadat i mnohá další rozhodnutí, týkající se vazby. Mezi rozhodnutí o vazbě patří zejména rozhodnutí soudu/soudce o vzetí do vazby, rozhodnutí soudu/soudce o náhradě vazby uložením náhradního, mírnějšího opatření a rozhodnutí státního zástupce/soudu o dalším trvání vazby. §74 odst. 1 TŘ uvádí pomocí odkazů taxativní výčet rozhodnutí o vazbě. Rozhodnutí o vazbě se vydává vždy formou usnesení, proti kterému je přípustná stížnost. V odůvodnění takového rozhodnutí je nutno uvést vždy a) skutečnosti odůvodňující podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, b) konkrétní skutečnosti, na základě kterých došlo k naplnění některého z důvodů vazby, c) důvody, kvůli kterým nebylo možné v dané věci dosáhnout účelu vazby náhradním opatřením.⁶⁶

5.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby

Trestní řád přiznává oprávnění vydat rozhodnutí o vzetí do vazby pouze soudu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudci (§73b odst. 1 TŘ). V přípravném řízení rozhoduje soudce o vzetí do vazby vždy na základě návrhu státního zástupce. Státní zástupce tedy o vzetí do vazby nemůže rozhodovat v žádném stádiu trestního řízení, jak tomu bylo např. za minulého režimu. Taková úprava přímo vychází přímo

⁶⁶ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 291

z čl. 8 odst. 5 LZPS a zároveň i z čl. 5 odst. 2, 3 EÚLP.⁶⁷ Ustanovení upravující výlučnou pravomoc soudu a soudce při rozhodování o vzetí do vazby vychází z koncepce, že jedině tak je možné zaručit dostatečnou spravedlnost při řešení těchto otázek a zabránit nadužívání vazebního institutu.

Rozhodnutí o vzetí do vazby může být vydáno výlučně proti obviněnému, musí tedy být proti dané osobě zahájeno trestní stíhání. Dále zde vždy také musí být dány konkrétní skutečnosti spočívající v naplnění některého z důvodů vazby, přiměřenosti využití vazby nebo důvodnosti trestního stíhání vůbec.

Český právní řád také výslovně vylučuje nebo omezuje možnost vzít do vazby určité osoby požívající imunity. Půjde zejména o členy komor parlamentu, proti kterým je možné zahájit trestní stíhání (a následně vzít do vazby) pouze za předchozího předběžného souhlasu předsedy komory a následného rozhodnutí o přípustnosti trestního stíhání dané komory. Prezidenta ČR nelze zadržet ani trestně stíhat, což vylučuje možnost vzetí do vazby. Dále trestní stíhání soudců Ústavního soudu připadá v úvahu pouze za předběžného souhlasu předsedy senátu a následného rozhodnutí senátu o přípustnosti trestního stíhání. Soudce obecných soudů lze trestně stíhat za trestné činy spáchané v souvislosti s výkonem jejich funkce nebo při výkonu jejich funkce pouze za souhlasu prezidenta republiky. Dále je vazba absolutně vyloučena u osob požívajících diplomatických výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva.

5.2.1 Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení

Již jsme si řekli, že v přípravném řízení rozhoduje o vzetí do vazby soudce a role státního zástupce byla na rozdíl od minulého režimu oslabena ve prospěch právě soudce. Avšak státní zástupce hraje stále důležitou roli při rozhodování o vzetí do vazby. Je to z toho důvodu, že soudce může rozhodnout o vzetí do vazby v přípravném řízení pouze po předchozím návrhu státního zástupce. Státní zástupce podává zmíněný návrh zpravidla na návrh policejního orgánu (může obviněného před podáním návrhu vyslechnout, považuje-li to za potřebné), pokud podá státní zástupce návrh sám,

⁶⁷ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 290

policejnímu orgánu to sdělí. Před podáním návrhu na vzetí do vazby státní zástupce přezkoumá, zdali jsou dány důvody vazby podle §67 a případně v návrhu uvede, pokud zjistil, že je dán některý ze zpřísněných důvodů vazby. Dále zkoumá, zdali je využití vazby v dané situaci přiměřené, potřebné a vůbec přípustné. Pokud dojde k závěru, že je podání návrhu žádoucí, dbá na to, aby tento návrh byl doručen do 48 hodin od zadržení, případně omezení osobní svobody obviněného.⁶⁸

V samotném návrhu státní zástupce uvede informace, na základě kterých může soudce rozhodnout o případném vzetí do vazby. Bude se jednat zejména o osobní údaje obviněného, popis skutkových zjištění, právní kvalifikace trestného činu, vazební důvody, zpřísněné vazební důvody, zhodnocení dosud provedených důkazů podporující obvinění, odůvodnění nevhodnosti použití jiných opatření než je vzetí do vazby, časový údaj zadržení vymezující den a hodinu zadržení, případné označení obhájce obviněného včetně jeho sídla a další skutečnosti důležité pro rozhodování o vazbě v daném konkrétním případě.⁶⁹ Pokud se návrh na vzetí do vazby týká více obviněných, uvede státní zástupce v návrhu výše uvedené údaje ohledně každého z nich.

V praxi dochází k situacím, kdy je potřebná účast obviněného u vyšetřovacích úkonů po podání návrhu na vzetí do vazby. V takovém případě státní zástupce v návrhu také uvede i tuto skutečnost a zároveň vymezí předpokládaný čas a místo vyšetřovacího úkonu.

Od okamžiku doručení návrhu, má soudce 24 hodin na to, aby obviněného vyslechl a následně buď rozhodl o propuštění obviněného na svobodu, nebo o vzetí obviněného do vazby. Pokud by soudce překročil 24 hodinovou lhůtu pro rozhodnutí, je to vždy důvodem pro propuštění obviněného na svobodu. Soudce o místě a času konání výslechu obviněného vyrozumí státního zástupce a obhájce, pokud obviněný o jeho účast požádal. Soudce ale není vázán možností obhájce účastnit se výslechu, jeho povinnost je tedy splněna již samotným vyrozuměním. Mimo soudce mohou v průběhu výslechu klást obviněnému otázky jak státní zástupce, tak obhájce obviněného, za

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str. 901

⁶⁹ Tamtéž Str. 901

předpokladu, že jim bylo soudcem uděleno slovo.⁷⁰ Účast státního zástupce na výslechu ale povinná není.

V případech, kdy nedošlo k zadržení obviněného, se postupuje obdobně, jako je uvedeno výše. Půjde zejména o případy, kdy byla osobní svoboda obviněného omezena podle jiných právních předpisů, avšak ne v souvislosti s trestním řízením. Dále půjde o případy, kdy je rozhodnutí o vazbě možno opatřit ihned i bez zadržení.

Po provedeném výslechu soudce obviněného buď vezme do vazby, nebo propustí na svobodu. Na svobodu obviněného propustí, pokud došlo k překročení 48 hodinové lhůty od zadržení k předání obviněného soudu, pokud došlo k překročení 24 hodinové lhůty k rozhodnutí od předání obviněného soudu, pokud soudce dojde k závěru, že nebyly naplněny podmínky potřebné k vzetí obviněného do vazby včetně případů, kdy se vzetí do vazby nepřipouští, nebo pokud byla vazba nahrazena některým nahrazujícím opatřením.⁷¹

Rozhodnutí, kterým se obviněný bere do vazby, musí zejména obsahovat označení soudu, který rozhoduje, označení obviněného vylučující záměnu s jinou osobou, výrok o vzetí do vazby s uvedením vazebního důvodu s případným zpřísněným vazebním důvodem, časový údaj označující počátek započítávání vazby, poučení o opravném prostředku a odůvodnění rozhodnutí.⁷²

Proti rozhodnutí o vzetí do vazby je přípustná stížnost bez odkladného účinku. Proti rozhodnutí soudce o propuštění obviněného na svobodu není přípustná stížnost státního zástupce. Státní zástupce může podat stížnost pouze v případě aplikace některého z nahrazujících opatření.

5.2.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby v řízení před soudem

I v řízení před soudem může státní zástupce podat návrh na vzetí do vazby, avšak podání návrhu není potřeba a o vzetí do vazby lze rozhodnout i bez návrhu. O

⁷⁰ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 452

⁷¹ Tamtéž Str. 454

⁷² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str. 902

vazbě může rozhodovat buď samosoudce (jedná se o trestní věci, ve kterých sám koná řízení) nebo senát. Dále se při rozhodování o vzetí do vazby v řízení před soudem se postupuje obdobně, jako je již popsáno u rozhodování o vzetí do vazby v přípravném řízení.

5.3 Právo nahlížet do spisu

Právo obviněného nahlížet do spisu (činit si poznámky, výpisky atd.) má v řízení, ve kterém se rozhoduje o vazbě zásadní význam. Je tomu tak, protože jedině díky seznámení se se skutečnostmi, které jsou podstatné pro případné vzetí do vazby, zaručí obviněnému se účinně proti takovému rozhodnutí bránit. Trestní řád upravuje ale výjimky, kdy je možné obviněnému nahlédnutí odepřít.

V přípravném řízení totiž může policejní orgán nebo státní zástupce obviněnému odepřít nahlédnutí do spisu ze závažných důvodů. Případné odepření musí být však vždy řádně odůvodněno. Důvodem pro odepření bude typicky ohrožení účelu přípravného řízení např. ohrožením objektivnosti důkazů. Tato úprava vychází z myšlenky, že na počátcích přípravného řízení nelze zajistit ochranu důkazů dostatečně účinně bez tohoto omezení obviněného. Právo obviněného na obhajobu (jehož složkou právo nahlížet do spisu nepochybně je) tak přiměřeně ustupuje zájmu společnosti na odhalení a potrestání pachatele.

Naopak v řízení před soudem již není odepření nahlédnutí obviněnému do spisu možné. Nejenže trestní řád soudu takové právo nepřiznává, ale samotné utajení případných skutečností slouží pouze k zajištění účinnosti přípravného řízení. Není tedy možné, aby státní zástupce tajil ty skutečnosti, na kterých zakládá nebo které se nějakým způsobem týkají jeho návrhu na vzetí do vazby. Taková praxe by obviněnému znemožňovala reagovat na tyto skutečnosti a tím pádem by došlo k narušení rovnosti zbraní.⁷³

⁷³ HERCZEG, JIŘÍ. Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě. Bulletin advokacie. 2007, roč. 14, č. 12 s. 34

5.4 Právo být slyšen

Právo být slyšen představuje jednu z nepostradatelných záruk spravedlivého procesu. Jde o právo obviněného být osobně vyslechnut a vyjádřit se ještě před případným vydáním rozhodnutí o dalším trvání vazby. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod obsahuje právo být slyšen v článku 5 odst. 3 týkajícím se vzetí obviněného do vazby a odst. 4. týkajícím se dalšího rozhodování o vazbě. Vyplývá to z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, který v případě Assenov v. Bulharsko judikoval, že došlo k porušení právě článku 5 odst. 4 Úmluvy tím, že v daném případě bulharský soud rozhodl o zamítnutí žádosti obviněného o propuštění na svobodu v neveřejném zasedání.

Je třeba si uvědomit, že právo být slyšen není právem na výslech. Výslech je typickým procesním úkonem s předem stanoveným obsahem a formou. Naproti tomu právo být slyšen představuje požadavek, aby obviněnému byla poskytnuta možnost být slyšen, tedy aby se konalo ústní jednání, při kterém by se obviněný mohl seznámit a vyjádřit se ke všem okolnostem souvisejícím s dalším trváním vazby. V praxi samozřejmě k výslechům při rozhodování o dalším trvání vazby může docházet, avšak samotný výslech není nezbytnou komponentu při realizaci práva být slyšen.⁷⁴

V českém trestním řádu po dlouhou dobu nebylo žádné ustanovení upravující právo obviněného být vyslechnut před rozhodnutím o dalším trvání vazby. Až nálezem ÚS 573/02 došlo k průlomům, kdy Ústavní soud judikoval, že neumožněním slyšení obviněného a případným dalším trváním vazby dochází k porušení záruk poskytovaných čl. 8 odst. 2 LZPS a čl. 5 odst. 4 EÚLP. Do přijetí novely, která by do TŘ vnesla ustanovení upravující toto právo, tedy bylo na soudech, aby vlastními procesními postupy dotvářely právo.⁷⁵

Tento stav byl zhojen až novelou č. 459/2011, která zakotvila do trestního řádu institut vazebního zasedání.

⁷⁴ REPÍK, BOHUMIL. Několik poznámek k řízení o vazbě. *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 2, s. 34

⁷⁵ HERCZEG, J. K právu být slyšen v řízení o přezkoumání trvání vazby, *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, str. 15

5.5 Vazební zasedání

Vazební zasedání představuje prostředek, v rámci kterého může docházet k rozhodování o vazbě. Je to relativní novinka v českém právním řádu, která umožňuje obviněnému být přítomen řízení, ve kterém se rozhoduje o vazbě, i když se nerozhoduje v hlavním líčení nebo veřejném zasedání. Obviněný má zde možnost se vyjádřit ke všem skutečnostem, které jsou během vazebního zasedání přednášeny.

Zákon stanoví, že se vazební zasedání musí konat v případě rozhodování o vazbě mimo hlavní líčení, veřejné zasedání a v případě rozhodování o vazbě v přípravném řízení. Dále se vazební zasedání může uskutečnit, pokud to soud považuje za důvodné nebo v případech, kdy o to obviněný sám požádá.

I když dojde ke splnění podmínek, tak přesto v určitých případech ke konání vazebního zasedání nemusí dojít. Půjde o situace, kdy: a) obviněný se odmítl vazebního zasedání účastnit, b) obviněný byl slyšen v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě c) zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech, nebo d) obviněný se propouští z vazby.

O samotném vazebním zasedání předseda senátu (případně soudce v přípravném řízení) vyrozumí státního zástupce, obhájce obviněného a obviněného nechá předvést, případně předvolat. Zákon však přítomnost státního zástupce a obhájce nevyžaduje. Přístup veřejnosti je ze zákona vyloučen. Po zahájení zasedání přednese státní zástupce návrh na vzetí do vazby případně obhájce či obviněný žádost o propuštění z vazby. Každá ze stran poté přednese svá vyjádření a případně další návrhy. Soudce či předseda senátu poté vyslechne obviněného ke všem okolnostem důležitým pro rozhodnutí o vazbě. Po udělení slova mohou obviněnému též klást otázky státní zástupce a obhájce. Vyvrcholením vazebního zasedání je vydání usnesení, kterým se obviněný bere do vazby či propouští na svobodu. Proti takovému usnesení je přípustná stížnost.

Úprava vazebního zasedání je jednou z nejzásadnějších změn trestním řádu od doby přijetí velké novely v roce 2001. Byl to dle mého názoru bezesporu významný

krok vpřed pro české procesní právo z hlediska dodržování základních procesních práv obviněného, který měl být učiněn již mnohem dříve.

5.6 Vyrozumívání o vzetí do vazby

Okamžik právní moci rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby zakládá mimo jiné povinnost vyrozumět o tomto úkonu některé osoby. Přesněji půjde o některého rodinného příslušníka obviněného nebo jinou fyzickou osobu, u které obviněný uvede potřebné údaje a zaměstnavatele obviněného. O vzetí do vazby vyrozumívá v přípravném řízení soudce, případně řízení před soudem předseda senátu nebo samosoudce. Vyrozumívání jiným orgánem (státním zástupcem, policejním orgánem atd.) není přípustné.

Okruh osob, které mají být vyrozuměny, určí obviněný. Obviněný však může vyslovit s vyrozuměním nesouhlas na základě dotázaní soudem, v takovém případě zásadně nedochází k vyrozumění, a to ani zaměstnavatele. Zákon ovšem upravuje výjimku týkajícího se osoby mladistvé, u které se rodinný příslušník vyrozumí bez ohledu na případný nesouhlas mladistvého.⁷⁶

Pokud je do vazby vzat příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, je vždy třeba vyrozumět navíc jeho velitele nebo náčelníka. V takovém případě se tedy vyrozumívají tyto osoby navíc vedle osob uvedených v prvním odstavci. Případný nesouhlas obviněného nemá na vyrozumívání vliv.

V případě vzetí cizince do vazby a jeho propuštění z vazby se vyrozumí příslušný konzulární úřad podle občanství cizince, pokud o to cizinec požádá a nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

5.7 Vyrozumívání vazební věznice

Vazební věznice potřebuje k plnění svých zákonných povinností celou řadu informací, o kterých se dozví na základě oznamovací povinnosti orgánů činných

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str. 792

v trestním řízení. Zmíněná oznamovací povinnost spočívá v doručení předmětného usnesení nebo příkazu týkající se následujících věcí.

- a) Vzetí obviněného do vazby: O vzetí obviněného do vazby vyrozumí soud věznici ještě před nabytím právní moci usnesení, neboť případná stížnost nemá odkladný účinek. Dále věznici vyrozumí o případném rozhodnutí o stížnosti podané proti zmíněnému usnesení a také o právní moci usnesení o vzetí do vazby v případě marného uplynutí lhůty.
- b) Změna důvodů vazby: O změně důvodů vazby vyrozumí věznici státní zástupce v případech, kdy je příslušný vydat v dané věci rozhodnutí. V ostatních případech vyrozumívá věznici soud. Sděluje se vydání rozhodnutí, rozhodnutí o případné stížnosti a nabytí právní moci v důsledku marného uplynutí lhůty pro podání stížnosti.
- c) Rozhodnutí o dalším trvání vazby: Platí zde obdobně, co je uvedeno v písmenu b).
- d) Rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu: V tomto případě se jedná o usnesení soudu nebo státního zástupce (př. při pomnutí důvodů vazby podle §71 odst. 2 pís. a) TŘ.) i příkaz k propuštění z vazby na svobodu (př. při uplynutí max. doby trvání vazby podle §72a odst. 1 TŘ.). V případě rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby se sděluje opět samotné vydání rozhodnutí, rozhodnutí o stížnosti a nabytí právní moci.
- e) Zákonné označení trestných činů, pro které je obviněný stíhán nebo o jeho změně: Označením se zde myslí zákonné pojmenování trestného činu nebo trestných činů včetně číselného označení příslušných ustanovení vč. odstavců, písmen a alinea.
- f) Jméno, příjmení a adresa obhájce, který obviněného zastupuje, případně údaje všech obhájců, pokud si jich obviněný zvolil více.
- g) Osobní údaje spoluobviněných, pokud se nachází ve vazbě: Sděluje se jméno, příjmení, datum narození, bydliště a vazební věznice, ve které se spoluobviněný nachází. To se týká i spoluobviněných, u kterých došlo k vyloučení věci ze společného řízení nebo spolupachatelů, účastníků, kteří nejsou stíháni v téže trestní věci jako obviněný.

- h) Postoupení věci jinému orgánu činnému v trestním řízení: Půjde o situace, kdy je trestní věc postoupena státnímu zástupci činnému u jiného státního zastupitelství, jinému policejnímu orgánu nebo jinému soudu
- i) Podání obžaloby, návrh na schválení dohody o vině a trestu nebo pravomocné rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření

Vyrozumění provádí orgán činný trestním řízením, který vede trestní řízení v okamžiku, kdy došlo k oznamované skutečnosti. Např. při vzetí do vazby to bude soud, který o vzetí do vazby rozhodl, při propuštění z vazby soud nebo státní zástupce, který vydal rozhodnutí atp. Výjimkou je vrácení věci státnímu zástupci k došetření. O tom vyrozumí věznici soud, který učinil příslušné rozhodnutí v prvním stupni.

5.8 Přezkoumávání důvodnosti vazby

S ohledem na to, že vazba představuje velmi citelný zásah do osobní svobody obviněného, a to ještě před samotným rozhodnutím o vině, upravuje česká právní úprava poměrně široce otázku přezkoumávání důvodnosti vazby. Prvním způsobem dosažení přezkumu je podání stížnosti proti rozhodnutí o vazbě. Dále pro všechny orgány činné v trestním řízení platí, že jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby stále trvají, případně zdali se nezměnily. V souvislosti se změnou vazebních důvodů je také nutné vždy přezkoumávat důvodnost vazby. Obviněný ve vazbě může podat tzv. žádost o propuštění z vazby na svobodu. Níže si tyto jednotlivé možnosti podrobněji přiblížíme.

5.8.1 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Stížnost je opravným prostředkem, který směřuje proti rozhodnutí o vazbě. Rozhodnutí, která lze takto napadnout, uvádí trestní řád taxativně odkazem v §74 odst. 1. Ve stížnosti není nutno uvést, proti kterému konkrétnímu výroku stížnost směřuje, ani se nemusí namítat konkrétní procesní pochybení, což je příznačné pro tzv. revizní princip. Zákon ani nevyžaduje specifické formální požadavky stížnosti. Například absence odůvodnění stížnosti není důvodem pro její zamítnutí a příslušný orgán se jí i tak bude zabývat. Ze stížnosti musí alespoň vyplývat, že stěžovatel namítá nesprávnost výroku rozhodnutí nebo nesprávnost řízení předcházejícího vydání rozhodnutí. Není

tedy možné, aby stížnost směřovala pouze proti odůvodnění rozhodnutí o vzetí do vazby.⁷⁷

Oprávněnými osobami podat stížnost jsou státní zástupce, obviněný a ve prospěch obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání (příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh), pokud se týká o mladistvého, tak také orgán sociálně právní ochrany dětí.⁷⁸

Stížnosti není zásadně přiznán odkladný účinek. To znamená, že pokud je např. usnesením rozhodnuto, že se obviněný bere do vazby a ten proti tomuto usnesení stížnost podá, tak nedochází k odložení výkonu usnesení a obviněný je do vazby vzat již před rozhodnutím o stížnosti, byť by byla stížnost úspěšná. Je tomu tak, protože kdyby automaticky docházelo po podání stížnosti k odložení výkonu rozhodnutí, z povahy věci by docházelo k častému maření samotného účelu vazby. Může se zdát, že absence odkladného účinku je nepřiměřená vzhledem k situacím, že stížnosti může být vyhověno a obviněný se v tu chvíli již může nacházet ve vazební věznici. Myslím si, že tomu tak není, protože v praxi k takovým případům dochází velmi zřídka a za daných okolností převažuje zájem na řádném průběhu trestního řízení úpravou stížnosti bez odkladného účinku oproti úplnému vyloučení možnosti vzít obviněného do vazby neoprávněně, jak by tomu bylo v případě úpravy stížnosti s odkladným účinkem.

Výjimky, kdy stížnost odkladný účinek mít bude, vyplývají z §74 odst. 2, který stanoví, že odkladný účinek má pouze stížnost stran podaná proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu a stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu, pokud nejde o propuštění z vazby následujícím po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. U státního zástupce dále platí, že pokud byl státní

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str. 297

⁷⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 472

zástupce vyhlášení rozhodnutí o vazbě přítomen, bude mít jeho stížnost odkladný účinek pouze v případě, že ji podal bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí.⁷⁹

O stížnosti rozhoduje soud nadřízený soudu, který rozhodnutí vydal, a to prostřednictvím senátu. Pokud se jedná o rozhodnutí o vazbě vydané státním zástupcem, rozhoduje o stížnosti soud, v jehož obvodu je státní zástupce činný. Z povahy věci není možné rozhodnout tzv. autoremedurou⁸⁰, protože ať již by bylo rozhodnutí o stížnosti jakékoliv, vždy by se dotklo práv jedné ze stran. Proti rozhodnutí Nejvyššího soudu není možné stížnost podat.

5.8.2 Přezkum důvodnosti vazby u úřední povinnosti

Všechny orgány činné v trestním řízení mají ze zákona povinnost průběžně zkoumat, zdali stále trvají důvody vazby nebo zdali se tyto důvody nezměnily a zda nelze vazbu nahradit některým z nahrazujících opatření. Tato povinnost je přímo stanovena v §71 odst. 1 TŘ.

Je třeba si povšimnout formulace „všechny orgány činné v trestním řízení“ ze které vyplývá vedle státního zástupce a soudu povinnost průběžně zkoumat důvodnost vazby i policejnímu orgánu, který sám o vazbě rozhodnout nemůže. Pokud totiž policejní orgán v přípravném řízení zjistí, že důvody vazby dány nejsou, je povinen státnímu zástupci konajícímu dozor nad přípravným řízením podat návrh na propuštění obviněného z vazby. Obdobně se tato povinnost vztáhne i na státního zástupce konajícího vyšetřování.⁸¹

Státní zástupce je povinen zkoumat trvání důvodů vazby v průběhu celého přípravného řízení. V případě zjištění, že důvody vazby pominuly, rozhodne usnesením o propuštění obviněného z vazby na svobodu. Stejně rozhodne, pokud je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení

⁷⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 291

⁸⁰ Autoremedura umožňuje orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, stížnosti vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení (§146 odst. 1 TŘ)

⁸¹ Státní zástupce je oprávněn provést vyšetřovací úkon nebo celé vyšetřování sám, v takovém případě podle §175 odst. 2 TŘ. Dozor nad jeho vyšetřováním provádí státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství.

nepodmíněného trestu odnětí svobody a zároveň není dán některý ze zpřísněných důvodů vazby nebo předstížený důvod vazby a vzetí do vazby vyžaduje ochrana poškozeného nebo obdobného zájmu. Postupuje tak jak z vlastní iniciativy, tak z podnětu orgánu konajícího vyšetřování.

Soud je oprávněn zkoumat v přípravném řízení trvání důvodů vazby pouze v řízení o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby včetně řízení o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o přijetí nahrazujícího opatření, v řízení o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu, v souvislosti s řízením o návrhu státního zástupce na změnu důvodů vazby a v souvislosti s návrhem státního zástupce na určení, že se obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.⁸²

Povinnost přezkoumávat důvodnost vazby v řízení před soudem se vztahuje již jen na samotný soud, případně samosoudce projednávající danou věc.

Při přezkoumávání důvodnosti vazby se orgány činné v trestním řízení zaměřují především na a) trvání některého z důvodů vazby b) zda nedošlo ke změně právní kvalifikace jednání obviněného na trestný čin, pro který nelze obviněného vzít do vazby c) zda není zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a zároveň není dán některý ze zpřísněných důvodů vazby d) zda nepřichází v úvahu některé z nahrazujících opatření.⁸³

Pokud státní zástupce nebo soud dojde k závěru, že důvody vazby pominuly nebo nejsou dány vůbec nebo nejsou dány další podmínky potřebné pro vzetí obviněného do vazby, vydá rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu. V případě skončení trestního stíhání v řízení před soudem jiným způsobem než odsouzením k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo uložení trestu odnětí svobody nepřevyšujícím dobu vazby propustí soud obviněného ihned na svobodu. Státní zástupce je oprávněn podat proti tomuto rozhodnutí stížnost s odkladným účinkem,

⁸² RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 475

⁸³ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 475

v takovém případě zůstává obviněný ve vazbě do doby, než je o takové stížnosti rozhodnuto.⁸⁴

Rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu musí obsahovat označení obviněného, označení vazební věznice, stručné údaje o trestném činu a skutku, pro který je obviněný stíhán a odůvodnění rozhodnutí.⁸⁵ Mimo oznámení rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu přímo obviněnému je třeba doručit příkaz k propuštění vazební věznici.

5.8.3 Změna důvodů vazby

V průběhu trestního řízení může docházet ke změnám důvodů vazby. Tyto změny mohou spočívat v rozšiřování důvodů vazby, v zúžení důvodů vazby, v zániku některého z důvodů za současného vzniku jiného důvodu a ve vzniku některého ze zpřísněných důvodů vazby. V souvislosti s těmito změnami se vydává tzv. rozhodnutí o změně vazebních důvodů, které jako takové je rozhodnutím o vazbě a je proti němu přípustná stížnost.

Rozšiřováním důvodů vazby se myslí situace, kdy je již dán některý z důvodů vazby a k němu nově přistupuje některý další vazební důvod. O takové situaci může rozhodovat pouze soud, případně soudce činný v přípravném řízení. Státní zástupce pouze podává návrh na rozšíření. O zúžení důvodů vazby vydává rozhodnutí státní zástupce. Jde o rozhodnutí, kterým se vazební důvody omezují. O zániku jednoho a vzniku jiného důvodu vazby opět musí rozhodovat soud a státní zástupce v tomto případě není oprávněn rozhodnutí vydat. Zjistí-li tyto okolnosti státní zástupce, navrhne soudu, aby o změně důvodů vazby rozhodl. Podobně tomu bude u konstatování některého ze zpřísněných důvodů vazby. V takovém případě rozhoduje opět pouze soud a státní zástupce podává soudu pouze návrh.⁸⁶

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str.340

⁸⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 477

⁸⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177 Str. 479

5.8.4 Žádost obviněného o propuštění na svobodu

Podle §71a TŘ má obviněný právo podat žádost o propuštění na svobodu, o které musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Za žádost o propuštění na svobodu se posuzují i podání, která takto nazvaná nejsou. Za takovou žádost je mimo jiné nutno považovat návrh na přijetí některého nahrazujícího opatření nebo např. podání kde: obviněný zpochybňuje důvodnost vazby a žádá její přezkoumání, namítá přílišné trvání vazby atd. Posuzování podání tedy vychází ze samotného obsahu podání a nikoliv jeho označení.

Pokud podá obviněný v přípravném řízení žádost o propuštění na svobodu, přezkoumá důvody vazby státní zástupce a následně: a) žádosti obviněného zcela vyhoví a obviněného propustí na svobodu, b) přijme nabídku některého nahrazujícího opatření a obviněného propustí na svobodu c) žádosti obviněného nevyhoví.

Pokud státní zástupce žádosti obviněného nevyhoví, předloží ji do pěti pracovních dnů soudu společně s vyšetřovacím spisem a svými závěry ohledně důvodů vazby. Státní zástupce není oprávněn negativně rozhodovat o žádosti neboť pouze soud je příslušný v takové věci rozhodnout.

Lhůtu pěti pracovních dnů pro předložení žádosti soudu státním zástupcem je nutno chápat jako lhůtu pořádkovou. Nedodržení této lhůty nebude mít za následek propuštění obviněného na svobodu, jak je tomu například při rozhodování o dalším trvání vazby. Zaviněné porušení povinnosti dodržet zmíněnou lhůtu však zakládá kárnou odpovědnost státního zástupce.

Soud rozhoduje o žádosti vždy usnesením. Proti usnesení soudu je přípustná stížnost, která má odkladný účinek pouze v případech stanovených v §74 odst. 2.⁸⁷

Pokud byla žádost obviněného zamítnuta, může ji znovu podat (neuvede-li jiné důvody) až po uplynutí 30 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla zamítnuta jeho

⁸⁷ §74 odst. 2 *Odkladný účinek má pouze stížnost stran proti rozhodnutí o případnutí peněžitě záruky státu a stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Byl-li však státní zástupce přítomen při vyhlášení rozhodnutí, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.*

předchozí žádost o propuštění z vazby na svobodu, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo změně důvodů vazby.⁸⁸

5.9 Rozhodování o dalším trvání vazby

Pro rozhodování o dalším trvání vazby je příznačné používání tzv. propadných lhůt. Propadné lhůty spočívají v povinnosti propustit obviněného na svobodu, pokud se v dané věci nevydá do uplynutí propadné lhůty rozhodnutí. V takovém případě se nevydává rozhodnutí ale soud, případně soudce nebo státní zástupce v přípravném řízení vydá pouze příkaz k propuštění obviněného z vazby.⁸⁹

5.9.1 Rozhodování o dalším trvání vazby v přípravném řízení

V přípravném řízení rozhoduje o dalším trvání vazby na návrh státního zástupce soudce. Soudce je povinen rozhodnout o dalším trvání vazby vždy do 3 měsíců od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo jiného rozhodnutí o vazbě a to buď tak, že se obviněný nadále ponechá ve vazbě nebo že se propustí na svobodu. Pod pojem „jiné rozhodnutí o vazbě“ spadá mimo jiné např. rozhodnutí o žádosti obviněného o propuštění na svobodu. Není tedy možné, aby souběžně běželo řízení o prodloužení trvání vazby společně s řízením o žádosti obviněného o propuštění na svobodu. Povinností státního zástupce je podat soudci k vydání výše uvedeného rozhodnutí návrh. Tento návrh je třeba soudu doručit nejpozději 15 den před uplynutím 3 měsíční lhůty pro vydání rozhodnutí.⁹⁰

5.9.2 Rozhodování o dalším trvání vazby po podání obžaloby

Podáním obžaloby proti obviněnému, který je ve vazbě, počíná běžet 30 denní lhůta, ve které musí soud rozhodnout o ponechání obviněného ve vazbě případně o jeho propuštění na svobodu. Stejně důsledky jako podání obžaloby bude mít podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu sjednané s obviněným, který je ve vazbě a doručení

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str. 340

⁸⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 291

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str. 283

spisu na základě rozhodnutí o přikázání nebo postoupení věci obviněného, který je ve vazbě.⁹¹

Pokud soud ponechá ve vazbě obviněného, který byl do vazby vzat již v přípravném řízení nebo pokud rozhodne o vzetí obviněného do vazby po podání obžaloby, je povinen každé tři měsíce od právní moci předchozího rozhodnutí o vazbě znovu rozhodnout o dalším trvání vazby.⁹²

5.9.3 Rozhodování o dalším trvání vazby při opravném prostředku

V některých případech může dojít k situaci, že 3 měsíční lhůta pro rozhodování o dalším trvání vazby uplyne v průběhu řízení o opravném prostředku před nadřízeným soudem. V takovém případě je příslušný k rozhodnutí o dalším trvání vazby právě nadřízený soud rozhodující o opravném prostředku. Soud, proti jehož rozhodnutí byl podán opravný prostředek, vyrozumí o konci 3 měsíční lhůty nadřízený soud při předložení spisu.⁹³

5.9.4 Maximální přípustné doby trvání vazby

S ohledem na závažnost zásahu, který vazba představuje, trestní řád výslovně stanoví, že vazba může v přípravném řízení a v řízení před soudem trvat pouze nezbytně nutnou dobu.

Koluzní vazba je zákonem omezena na délku maximálně 3 měsíců. Pokud není dán jiný důvod vazby než koluzní, musí být obviněný nejpozději poslední den této lhůty propuštěn na svobodu. To ale neplatí v případě, pokud je dán zpřísněný důvod vazby v §68 odst. 3 písm. d) a sice pokud obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. V takovém

⁹¹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 287

⁹² ŠÁMAL, P. K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ), *Trestněprávní revue*, 2001, č. 7, str. 193

⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441 Str. 336

případě může zmíněnou lhůtu prodloužit v přípravném řízení soudce a v řízení před soudem soud.

Osobně bych se u koluzního důvodu vazby přikláněl k drobné úpravě spočívající ve zkrácení nejvyšší přípustné doby. Domnívám se, že 3 měsíční doba bez případného prodloužení na základě zpřísněného důvodu je zkrátka příliš dlouhá. Uvědomuji si, že orgány činné v trestním řízení potřebují pro svou činnost dostatečný čas a případné zkrácení trvání koluzní vazby by jim mohlo ztížit plnění jejich povinností při vyšetřování, avšak toto ztížení by spočívalo pouze v nutnosti urychlení jejich postupu. Myslím si, že zkrácení koluzní vazby na maximální dobu trvání 2 měsíce by stále umožnilo orgánům činným v trestním řízení řádně provést všechny potřebné úkony. Pokud by se naskytl problém týkající se personálních kapacit orgánů činných v trestním řízení v důsledku nutnosti urychlení jejich postupu, připadalo by v úvahu navýšení kapacit z ušetřených prostředků, které by vznikly nepřímo v důsledku snížení počtu obviněných nacházejících se v koluzní vazbě.

K propuštění obviněného na svobodu po uplynutí 3 měsíců koluzní vazby nedochází ani v případě, pokud je zároveň uplatněn důvod podle § 67 písm. a) nebo c) nebo oba zároveň. V takovém případě má uplynutí 3 měsíců za následek pouze to, že proti obviněnému ve vazbě již nadále není uplatněn důvod podle §67 písm. b) TrŘ.⁹⁴

Celková doba trvání vazby v trestním řízení přitom nesmí přesáhnout určitou hranici, která je stanovena na základě společenské nebezpečnosti jednání, pro které je obviněný stíhán. Tato doba je podle §72a odst. 1: *a) 1 rok, je-li vedeno stíhání řízení pro přečin, b) 2 roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin, c) 3 roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin a d) 4 roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin, za který je možno uložit výjimečný trest.* Je-li obviněný stíhán pro více trestných činů, je pro maximální trvání vazby rozhodující čin nejpřísněji trestný.

Citovaný odstavec je dále doplněn odst. 2, jež rozděluje nejvyšší přípustné trvání vazby na přípravné řízení, ve kterém může dosáhnout doba maximálně 1/3 celkové přípustné doby a na řízení před soudem, na které připadají zbylé 2/3. Určení mezi je

⁹⁴ ŠÁMAL, P. *K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ)*, Trestněprávní revue, 2001, č. 7, str. 193

absolutní a není přípustné, aby docházelo k jakýmkoliv přesunům trvání vazby mezi přípravným řízením a řízením před soudem. Jedná se o lhůty propadné, tedy jejich uplynutí má za následek neprodlené propuštění obviněného na svobodu a to nejpozději v poslední den lhůty. Podobně tomu bude v situaci, kdy došlo v průběhu trestního stíhání ke změně právní kvalifikace skutku a doba trvání vazby již přesáhla maximální dobu trvání pro trestný čin podle nové právní kvalifikace. V takovém případě musí být obviněný také propuštěn neprodleně na svobodu.⁹⁵

Doba trvání vazby se začíná počítat ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. V případě, že je věc vrácena státnímu zástupci k došetření, pokračuje doba trvání vazby v přípravném řízení dnem doručení spisu státnímu zástupci. Pokud tedy byla již v přípravném řízení vyčerpána ona 1/3 maximální doby trvání vazby, a věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření, musí být obviněný z vazby propuštěn.⁹⁶

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. Str. 284

⁹⁶ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8. Str. 288

6 Závěr

Vazba představuje mimořádně složitý institut, jehož dostatečné uchopení vyžaduje podrobné studie. Jeho složitost spočívá v podrobné teoretické úpravě, ale nejsložitějším aspektem týkajícím se vazby je podle mého názoru samotné rozhodování o vazbě orgány činnými v trestním řízení. Osoby, které o vazbě rozhodují, by měly dosahovat mimořádně vysokých odborných a morálních kvalit. Právě tyto osoby totiž do značné míry rozhodují o osudu obviněné osoby a i když se ukáže, že vazebně uvězněná osoba je nevinná, následky vazebního uvěznění se v životě obviněného nemusí podařit plně odstranit.

Právní úprava týkající se vazby dosáhla v posledních 15 letech radikálních změn, které troufám si říci, vyzdvihly samotnou úpravu na úroveň nesrovnatelnou s úrovní, které dosahovala před novelou v roce 2001. Hlavními přínosy jsou omezení využívání vazby jen na opravdu nezbytné případy, pozvolné, ale postupně stále častější využívání nahrazujících opatření a zavedení vazebního zasedání.

Vazba je svojí podstatou v dnešní době naprosto nepostradatelný nástroj orgánů činných v trestním řízení a myslím, že je bezpečné říci, že se tento fakt ještě dlouhou dobu nezmění.

Mnou popsané oblasti vazebního institutu jsou pouhou částí celé problematiky. Dozajista by se dalo rozebrat mnoho dalších dílčích aspektů jako je například úprava vazby v rámci mezinárodní spolupráce v trestních věcech nebo srovnání české právní úpravy se zahraničními úpravami. Vyčerpání všech zajímavých témat týkajících se vazby však daleko přesahuje rozsah diplomové práce.

Cílem mé diplomové práce bylo přiblížit problematiku počínaje historickým vývojem a nastíněním základních pravidel a zákonitostí jak v rámci materiálního, tak v rámci formálního vazebního práva. Doufám, že se mi tento cíl podařilo na dostatečné úrovni splnit.

7 Abstrakt – problémy institutu vazby

Diplomová práce se zabývá institutem vazby. Jedná se o nepostradatelný institut, při jehož uplatnění dochází k zásadnímu střetu zájmu na efektivním postupu orgánů činných v trestním řízení a ochranou osobní svobody. K vazebnímu uvěznění dochází ještě před samotným rozhodnutím o vině a trestu a v tomto smyslu je do jisté míry omezena presumpce nevin. I když vazba není trestem, tak má na osobu obviněného velmi vážně dopady a její následky se reálně následkům trestu blíží.

První část diplomové práce pojednává o historickém vývoji počínaje předhusitským obdobím a současností konče.

Ve druhé části následuje stručné vymezení samotného pojmu vazba, jež bylo potřeba pro další podrobnější vymezení jednotlivých podoblastí.

Třetí část se zabývá materiálním vazebním právem s důrazem na podrobné rozebrání vazebních důvodů, zpřísněných vazebních důvodů a nahrazujících opatření.

Čtvrtá část se zabývá formálním vazebním právem s akcentem na orgány rozhodující o vazbě, přezkum důvodnosti vazby, další rozhodování o vazbě a maximální přípustnou délku vazby.

Diplomová práce by měla být schopna ve svém obsahu podat ucelený popis základních zákonitostí, které samotnou vazbu upravují.

8 Abstract – The issue of concept of criminal custody

My diploma thesis deals with the criminal custody. It is an indispensable part of criminal process where personal freedom comes in a conflict with the effectivity of prosecution. Accused people are taken into custody before there is a decision on the matter and therefore the application of presumption of innocence is limited. Even though custody is not a punishment it can have very severe impacts on the accused person coming close to the impact of an actual punishment.

The first part of the diploma thesis deals with the historical course beginning in the pre-hussite era until the present day.

Second part obtains a brief explanation of what the term criminal custody means.

The third part contains detailed characterization of the criminal custody reasons, strengthened criminal custody reasons and surrogate measures as well.

The fourth part concerns about the rules of who is authorized to decide if an accused person is taken into criminal custody, the maximum length of the criminal custody, revisions of criminal custody legitimacy and decisions about further criminal custody duration.

The diploma thesis should be able to describe the basic rules concerning the criminal custody.

Seznam literatury:

FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8

HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-80-059-1.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou 5. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2014. 1280 s. ISBN 978-80-87212-99-8

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441

JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.11.2014. Praha: Leges, 2014, 1246 s. Glosátor. ISBN 9788075020499

MALÝ, K. České právo v minulosti, Praha: Orac, 1995

MANDÁK, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení, Praha: Orbis, 1975

RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 8071798177

ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4

ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0 Str

VLČEK E. Dějiny trestního práva v českých zemích a Československu, 2. nezm. vyd. Brno: Masarykova univerzita 2004. 66. s. ISBN 80-210-3506-4.

Odborné články:

JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení [online]. 2013. Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

HANUŠ L. Hrozba vysokého trestu v kontextu útekové vazby, Právní rozhledy, 2004, č. 11

ŠÁMAL, P. K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ), Trestněprávní revue, 2001, č. 7

VICHEREK, R. Koluzní důvod vazby, dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>

ZEMAN, P., BIEDERMANOVÁ, E., DIBLÍKOVÁ, S., HOLAS, J., VLACH, J. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky a výzkum, Trestněprávní revue, 2011, č. 5

HERCZEG, JIŘÍ. Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě. Bulletin advokacie. 2007, roč. 14, č. 12 s. 34-39

HERCZEG, J. K právu být slyšen v řízení o přezkoumání trvání vazby, Bulletin advokacie, 2005, č. 10, str. 15

REPÍK, BOHUMIL. Několik poznámek k řízení o vazbě. Trestněprávní revue. 2005, roč. 4, č. 2, s. 34-37. ISSN 1213-5313

KMEC JIŘÍ: K právu obviněného na výslech v řízení o vazbě. Trestněprávní revue 10/2004, s. 288

ŠÁMAL, PAVEL. K rozhodování o vazbě po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001

MUSIL, J. Vazební lhůty po novele trestního řádu. Trestněprávní revue. 2002, roč. 2, č. 1, s. 11. ISSN 1211-4405

Klíčová slova:

Vazba

Trestní právo procesní

Key words:

Criminal custody

Procedure criminal law

Seznam použitých zkratk:

TŘ zákon č. 141/1961 Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

LZPS Listina základních práv a svobod

EÚLP Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Str. strana

č. číslo

Sb. sbírka

písm. písmeno

tzv. takzvaný

vyd. Vydání

atp./atd. a tak podobně/a tak dále

popř. popřípadě